

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ ĮSTATYMO NR. I-1234 PAKEITIMO
ĮSTATYMAS**

2017 m. rugsėjo 28 d. Nr. XIII-643
Vilnius

**1 straipsnis. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo
Nr. I-1234 nauja redakcija**

Pakeisti Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą Nr. I-1234 ir jį išdėstyti taip:

**„LIETUVOS RESPUBLIKOS
VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PAGRINDŲ
ĮSTATYMAS**

**I SKYRIUS
BENDROSIOS NUOSTATOS**

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

1. Šio įstatymo paskirtis – užtikrinti vaiko teisių ir laisvių įgyvendinimą, gynimą ir apsaugą, stiprinti tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą atsakomybę ir galimybes rūpintis vaiku, užtikrinti vaiko interesus, nustatyti pagalbos vaikui ir šeimai ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą organizavimo pagrindus, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos Konstitucijos, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ir Vaiko teisių deklaracijos nuostatas, apibrėžti vaiko teisių užtikrinimo ir apsaugos mechanizmus, vaiko teisių apsaugos sistemos institucijas, jų veiklos teisinius pagrindus ir bendrąsias atsakomybės už vaiko teisių pažeidimus nuostatas.

2. Šio įstatymo nuostatos suderintos su Europos Sąjungos teisės aktu, nurodytu šio įstatymo priede.

2 straipsnis. Pagrindinės šio įstatymo sąvokos

1. **Atvejis** – kompleksinės pagalbos vaikui ir (arba) jo atstovams pagal įstatymą poreikio atsiradimas arba galimas vaiko teisių pažeidimas ir (arba) grėsmės vaikui lygis, nustatytas pagal šį įstatymą.

2. **Atvejo vadyba** – atvejo vadybininko koordinuojamos kompleksinės pagalbos vaikui ir jo atstovams pagal įstatymą organizavimas bei teikimas, siekiant jiems padėti įveikti iškilusius socialinius sunkumus, kurių sėkmingas sprendimas sudarytų prielaidas išvengti galimų vaiko teisių pažeidimų ir sudarytų sąlygas savarankiškai užtikrinti vaiko teises bei teisėtus interesus.

3. **Atvejo vadybininkas** – socialinis darbuotojas, koordinuojantis atvejo vadybos procesą, paskirtas savivaldybės socialinių paslaugų įstaigos ar kitos įstaigos, kuriai savivaldybė suteikė įgaliojimus teikti socialines paslaugas šeimoms savivaldybėje, vadovo ar jo įgalioto asmens.

4. **Bendruomenėje teikiamos paslaugos** – įvairių formų ir rūšių socialinės, sveikatos priežiūros, švietimo, psichologinės, teisinės, kultūros ir kitokios savivaldybės, valstybės, nevyriausybinių organizacijų paslaugos, kurios yra teikiamos paslaugų gavėjo gyvenamosios vietos bendruomenėje, sudarančios sąlygas šeimai savarankiškai spręsti iškilusias problemas, gauti pagalbą, atitinkančią individualius vaiko ar šeimos poreikius, sudarančios galimybę vaikui augti šeimos aplinkoje bei skatinančios paslaugų gavėjų savarankiškumą, jų dalyvavimą bendruomenėje ir socialinę įtrauktį.

5. **Fizinė bausmė** – vaiko drausminimas, kai fizinis veiksmas naudojamas fiziniam skausmui, net ir nedideliame, sukelti ar fiziškai kankinti vaiką arba pažeminti jo garbę ir (ar) orumą. Fizinė bausmė nelaikomos valstybės legaliai taikomos bausmės ir kitokios poveikio priemonės nepilnamečiams.

6. **Kompleksinė pagalba** – socialinės, sveikatos priežiūros, švietimo, psichologinės ir kitokios pagalbos priemonių derinys, sudarantis sąlygas vaiko atstovams pagal įstatymą užtikrinti vaiko saugumą, kokybišką šeimos funkcionavimą ir būtiną jos gerovę.

7. **Mobilioji komanda** – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba) specialistų grupė, skubiai suteikianti ir organizuojanti vaikui ir į krizę patekusiai šeimai individualią ar grupinę medicininę, psichologinę, socialinę, teisinę pagalbą.

8. **Pagalbos planas** – vaikui, jo tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą bei kartu su vaiku gyvenantiems asmenims būtinų priemonių (skirtų padėti šiems asmenims pasirūpinti užimtumu, sveikata, profesijos ir (ar) kompetencijų įgijimu, pozityvaus elgesio stiprinimu ir kt.) ir socialinių, sveikatos priežiūros, švietimo, psichologinių bei kitų paslaugų ir socialinės pagalbos visuma, kuria siekiama užtikrinti tinkamą vaiko teisių apsaugą nustatant šias priemones, paslaugas ir paramos teikimą organizuojančius ir užtikrinančius asmenis bei teikimo tvarką, atsižvelgiant į individualius vaiko poreikius, vaiko tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą ir kartu su vaiku gyvenančių asmenų elgseną su vaiku, jų gyvenimo būdą.

9. **Smurtas prieš vaiką** – veikimu ar neveikimu vaikui daromas tiesioginis ar netiesioginis tyčinis fizinis, psichologinis, seksualinis poveikis, jeigu dėl to vaikas mirė, buvo sutrikdyta jo sveikata, normali raida, jam sukeltas skausmas ar pavojus gyvybei, sveikatai, normaliai raidai ar pažeminta vaiko garbė ir (ar) orumas. Smurtu prieš vaiką taip pat laikoma vaiko nepriežiūra. Smurtu nelaikomi veiksmai, kuriais prieš vaiką panaudojama fizinė jėga ir vaikui sukeliamas fizinis ar psichinis skausmas, kai šiais veiksmais siekiama išvengti didesnio pavojaus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei ir to negalima pasiekti kitomis priemonėmis.

10. **Vaikas** – žmogus iki 18 metų, išskyrus atvejus, kai Lietuvos Respublikos įstatymuose nustatyta kitaip. Jeigu asmens amžius yra nežinomas ir yra priežasčių manyti, kad jis yra nepilnametis, toks asmuo laikomas vaiku, iki bus nustatyta priešingai.

11. **Vaiko atstovai pagal įstatymą** – vaiko tėvai, vaiką įvaikinus, – tėviai, nustačius globą ar rūpybą, – globėjai ar rūpintojai, įstatymų nustatytais atvejais – valstybinė vaiko teisių apsaugos institucija.

12. **Vaiko interesai** – sveika ir saugi aplinka ir sąlygos, tenkinančios vaiko individualius poreikius, kurie atitinka vaiko amžių, vystymąsi, gebėjimus ir brandą bei užtikrina tinkamą vaiko raidą ir auklėjimą.

13. **Vaikui nesaugi aplinka** – vaiko gyvenamoji ar kita aplinka, kurioje kyla pavojus vaiko gyvybei, sveikatai ar normaliai raidai dėl nepriežiūros, smurto ar kitų socialinės rizikos veiksnių.

14. Kitos šiame įstatyme vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau – Civilinis kodeksas) ir Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme (toliau – Socialinių paslaugų įstatymas).

3 straipsnis. Smurto prieš vaiką formos

Smurto prieš vaiką formos yra šios:

1) fizinis smurtas – tyčinis fizinis veiksmas ar veiksmai prieš vaiką, taip pat fizinė bausmė, jeigu dėl to vaikas mirė, buvo sutrikdyta jo sveikata ar normali raida arba buvo sukeltas skausmas ar pavojus vaiko gyvybei, sveikatai ar normaliai raidai arba pažeminta vaiko garbė ir (ar) orumas;

2) psichologinis smurtas – tyčinis sistemingas vaiko teisės į identiškumą pažeidinėjimas, vaiko žeminimas, patyčios, gąsdinimas, būtinos vaiko normaliai raidai veiklos trikdymas, asocialaus elgesio skatinimas ar kitokia nefizinio kontakto elgsena (veiksmai ar neveikimas), dėl kurios vaikas mirė, buvo sutrikdyta jo sveikata ar normali raida arba sukeltas pavojus vaiko gyvybei, sveikatai, normaliai raidai ar pažeminta vaiko garbė ir (ar) orumas;

3) seksualinis smurtas – tyčinės nusikalstamos veikos, kaip jos apibrėžiamos Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso XXI skyriuje „Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvei ir neliečiamumui“, padaromos vaikui, taip pat pelnymasis iš vaiko prostitucijos, vaiko įtraukimas į prostituciją ar įtraukimas dalyvauti pornografinio pobūdžio renginyje, pornografijos rodymas vaikui, vaiko vertimas užsiimti prostitucija, vaiko išnaudojimas pornografijai ar disponavimas pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, ar vaiko įtraukimas į seksualinę vergovę ir kitos vaiko seksualinio išnaudojimo formos;

4) nepriežiūra – tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą ar už vaiko priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis vaikui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, dėl kurio vaikas mirė, buvo sutrikdyta jo sveikata ar normali raida arba sukeltas pavojus vaiko gyvybei, sveikatai ar normaliai raidai.

4 straipsnis. Vaiko teisių ir laisvių apsaugos įgyvendinimo principai

Tėvai, kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, nevyriausybinės organizacijos, kiti fiziniai ir juridiniai asmenys privalo vadovautis šiais principais:

1) geriausių vaiko interesų prioriteto – priimant sprendimus ar imantis bet kokių veiksmų, susijusių su vaiku, vadovaujamas geriausiais vaiko interesais. Vaiko interesų principas taikomas remiantis konkrečia individualaus vaiko situacija, siekiant nustatyti, kas naudingiausia vaikui artimiausiu metu ir ateityje, nurodant, kad vaiko interesai buvo išnagrinėti ir kad į juos atsižvelgta pirmiausia. Vaikui turi būti teikiama tokia apsauga, kokios reikia jo gerovei, taikant visą įmanomą koordinuotą kompleksinę pagalbą;

2) teisės viršenybės – vaiko teisių apsaugą siekiama užtikrinti vadovaujantis Lietuvos Respublikos Konstitucija (toliau – Konstitucija), Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija, kitomis ratifikuotomis tarptautinėmis sutartimis, Lietuvos Respublikos įstatymais;

3) vaiko nuomonės išklauso ir vaiko dalyvavimo užtikrinimo – vaikas, sugebantis suformuluoti savo pažiūras, turi būti išklaustas visais su juo susijusiais klausimais ir į vaiko nuomonę, įvertinus jo amžių ir brandą, turi būti atsižvelgiama, jeigu tai neprieštarauja vaiko interesams;

4) nediskriminavimo – kiekvienas vaikas turi lygias su kitais vaikais teises ir negali būti diskriminuojamas dėl savo arba savo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, sveikatos būklės, religijos, etninės priklausomybės ar kitų aplinkybių. Kiekvienam vaikui be jokios diskriminacijos garantuojamos visos Konstitucijoje, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijoje,

Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijoje, Jungtinių Tautų Vaiko teisių deklaracijoje išvardytos teisės ir laisvės;

5) individualizavimo – priimant su vaiku susijusius sprendimus, atsižvelgiama į vaiko amžių, brandą, jo psichikos ir fizinės savybes, poreikius, socialinės aplinkos ir kitas svarbias ypatybes;

6) vaiko sveiko vystymosi užtikrinimo – kiekvienam vaikui, tiek iki gimimo, tiek jam gimus, turi būti garantuota galimybė sveikai ir normaliai vystytis;

7) subsidiarumo – vaiko teisių įgyvendinimą ir apsaugą pirmiausia užtikrina vaiko tėvai, kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, o valstybė teikia jiems paramą, jeigu vaiko atstovai pagal įstatymą negali užtikrinti vaiko gerovei reikalingų sąlygų;

8) bendradarbiavimo – valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, vykdydamos su vaiko teisių apsauga susijusias funkcijas, pasitelkdamos nevyriausybinės organizacijas nuosekliai bendradarbiauja su vaiko atstovais pagal įstatymą bei tarpusavyje ir teikia viena kitai reikalingą informaciją ir kitokią pagalbą;

9) prieinamumo – vaikui reikalinga pagalba, paslaugos teikiamos kuo arčiau vaiko gyvenamosios vietos ir taip, kad atitiktų vaiko ir jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą poreikius, jų teisėtus interesus;

10) privataus gyvenimo neliečiamumo – įgyvendinant vaiko teisių apsaugą ir teikiant paramą bei pagalbą vaikui, jo tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą, užtikrinama, kad šeima nepatirs neteisėto, nebūtino ir neproporcingo kišimosi į privatų gyvenimą, o informacija apie šeimos privatų gyvenimą nebus atskleista tretiesiems asmenims;

11) vaiko tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą dalyvavimo – priimant su vaiku susijusius sprendimus, užtikrinamas jo tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą dalyvavimas ir atsižvelgiama į jų nuomonę, išskyrus atvejus, nustatytus šiame įstatyme, ar kai tai prieštarauja vaiko interesams;

12) tėvystės ir motinystės papildomumo – įgyvendinant vaiko teisių apsaugą, atsižvelgiama į vaiko prigimtinių poreikį turėti tėvą (tėvį) ir motiną (motę);

13) vienovės – visiems vaikams, kuriems reikia ir (ar) kurie kreipiasi, taikoma kompleksinė pagalba ir teikiamos socialinės ir kitos būtinos paslaugos;

14) nestigmatizavimo – vaikas, jo tėvai ar kiti vaiko atstovai saugomi nuo socialinio selektyvumo ir neigiamo ženklinimo, siekiant išvengti dar didesnės jų socialinės atskirties;

15) pagalbos viršenybės – vaikui, ypač delinkventinio elgesio atvejais, užtikrinama pagalbos priemonių viršenybė prieš baudžiamąsias priemones;

16) nestacionarių priemonių prieš stacionarias pirmenybės – vaikams, jų tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą, patyrusiems smurtą ar prievartą, siūlomos nestacionarios

krizių įveikimo priemonės, pagalba siekiantiems padėti sau, socialinės pagalbos nepertraukiamumas.

5 straipsnis. Įstatymai ir kiti teisės aktai, nustatantys vaiko teises ir laisves bei reguliuojantys jų apsaugą

1. Kai su vaiko teisėmis bei laisvėmis ir jų apsauga susijusius santykius kiti įstatymai ir kiti teisės aktai reguliuoja kitaip negu šis įstatymas, išskyrus ratifikuotas tarptautines sutartis, Europos Sąjungos teisės aktus – tiek, kiek jie neprieštarauja Konstitucijai, taikomos atitinkamos šio įstatymo nuostatos.

2. Kai vaiko teisių apsaugos santykiai nėra sureguliuoti nei šiuo, nei kitais įstatymais ar teisės aktais, vadovaujamosi šio įstatymo 4 straipsnyje nurodytais principais.

II SKYRIUS

PAGRINDINIŲ VAIKO TEISIŲ IR LAISVIŲ ĮGYVENDINIMAS

6 straipsnis. Vaiko teisė gyventi ir sveikai vystytis

1. Kiekvienas vaikas turi neatimamą teisę gyventi ir sveikai vystytis.
2. Vaiko teisė į sveikatą įgyvendinama:
 - 1) teikiant ypatingą nėščiųjų, gimdyvių ir naujagimių sveikatos priežiūrą ir apsaugą;
 - 2) priemonėmis, leidžiančiomis sudaryti vaikui sveiką ir saugią aplinką;
 - 3) vaikų ir jų tėvų sveikatos priežiūrą;
 - 4) vaikų ligų prevenciją, teikiant kvalifikuotą sveikatos priežiūrą;
 - 5) sudarant teisines, organizacines tinkamos kokybės vaikų maisto produktų gamybos prielaidas ir užtikrinant jų prieinamumą;
 - 6) ugdamo vaiko sveikos gyvensenos įpročius;
 - 7) kitomis įstatymų nustatytais vaiko sveikatos priežiūros garantijomis.
3. Priimtina, prieinama ir tinkamą vaiko sveikatos priežiūrą užtikrina sveikatos priežiūrą reguliuojantys įstatymai ir kiti teisės aktai.
4. Vaiko dalyvavimas biomediciniame tyrime galimas vadovaujantis Lietuvos Respublikos biomedicininų tyrimų etikos įstatyme nustatytais pagrindais ir tvarka.

7 straipsnis. Vaiko teisė turėti tėvus

Kiekvienas vaikas turi prigimtine teise turėti tėvą ir motiną.

8 straipsnis. Vaiko teisė mokytis

1. Vaiko teisę mokytis garantuoja Konstitucija, Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (toliau – Švietimo įstatymas), šis įstatymas, kiti įstatymai ir teisės aktai.
2. Vaikas turi teisę mokytis, siekdamas visapusiškai ugdyti savo asmenybę, talentą, protinius ir fizinius gebėjimus ir juos nuolat tobulinti.
3. Vaikui garantuojamas nemokamas mokymas valstybinėse ir savivaldybių mokyklose pagal priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programas ir profesinio mokymo programas, skirtas pirmajai kvalifikacijai įgyti.
4. Tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą turi ugdyti vaiko pilietiškumą, pagarbą žmogaus teisėms, tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą, savo kultūriniam identitetui, kalbai ir vertybėms.
5. Atsižvelgdami į vaiko amžių ir jo išsilavinimo lygį, tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą turi teisę parinkti švietimo įstaigą ir (ar) mokymosi formą.
6. Vaikui iki 16 metų mokslas yra privalomas. Vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą sudaro būtinas sąlygas vaikui mokytis iki 16 metų. Šio reikalavimo nevykdantys vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą atsako įstatymų nustatyta tvarka.
7. Vaikui, kuriam laikinai atimta ar apribota laisvė, valstybė sudaro sąlygas mokytis.
8. Kiekvienas vaikas turi teisę į valstybės paramą atskleidžiant ir ugdant jo talentus bei gabumus.
9. Valstybė imasi priemonių, kurios skatintų vaikus siekti privalomo ir valstybės garantuojamo ugdymo iki 16 metų ir mažintų šio ugdymo nebaigusią vaikų skaičių.

9 straipsnis. Vaiko teisė į identiškumą ir jo išsaugojimą

Vaikas turi teisę į vardą, pavardę, tautybę ir pilietybę, teisę į šeimos bei kitus giminystės, emocinius ir socialinius ryšius bei jų išsaugojimą, teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą, papročius, tradicijas ir teisę į religijos laisvę. Kai ši vaiko teisė pažeidžiama, valstybė suteikia vaiko interesus atitinkančią apsaugą ir paramą, kuri reikalinga, kad vaikas galėtų atkurti prarastus identiškumo elementus.

10 straipsnis. Vaiko teisė į privatą gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę, kitas teises

1. Vaikas turi teisę į privatą asmeninį ir šeiminių gyvenimą, bendravimo privatumą, asmens duomenų apsaugą, susirašinėjimo slaptumą, garbę ir orumą, asmens neliečiamybę ir laisvę.

2. Vaikas turi teisę į minties, sąžinės laisvę, teisę pasirinkti, išpažinti ir skelbti religiją arba tikėjimą, atlikti religines apeigas, praktikuoti tikėjimą, jeigu tai neprieštarauja jo interesams. Tėvai, kiti vaiko atstovai pagal įstatymą nevaržomi rūpinasi vaikų religiniu ir doroviniu auklėjimu pagal savo įsitikinimus, tačiau įsitikinimais, praktikuojama religija ar tikėjimu negali būti pateisinamas įstatymų nesilaikymas.

3. Vaikas turi teisę dalyvauti visuomenės gyvenime, taikiuose susirinkimuose ir organizacijose.

4. Vaikas turi teisę į žodžio laisvę, apimančią teisę laisvai ieškoti, gauti ir skleisti informaciją ir idėjas žodine, rašytine ar kita forma arba kitais vaiko pasirinktais būdais.

5. Vaiko tėvai ir kiti jo atstovai pagal įstatymą turi teisę ir pareigą vadovauti vaikui įgyvendinant šio straipsnio 1–4 dalyse nustatytas teises taip, kad tai atitiktų besivystančius vaiko sugebėjimus.

6. Šio straipsnio 1–4 dalyse nustatytos vaiko teisės negali būti ribojamos kitaip, kaip tik įstatymu, jeigu tai būtina paties vaiko ar kito asmens pagrindinėms teisėms ir laisvėms, sveikatai, garbei ir orumui, privačiam gyvenimui, dorovei apsaugoti ar valstybės bei visuomenės saugumui, viešajai tvarkai ar konstitucinei santvarkai ginti.

11 straipsnis. Vaiko teisė būti išklausytam

1. Vaikas, gebantis suformuluoti savo nuomonę, turi būti išklausytas visais su juo susijusiais klausimais ir į jo nuomonę turi būti atsižvelgiama, jeigu tai neprieštarauja vaiko interesams. Vaikas turi būti išklausytas tiesiogiai, o jeigu tai neįmanoma, – per vaiko atstovą pagal įstatymą ar per įstatymu nurodytus asmenis.

2. Vaiko teisė būti išklausytam garantuojama sukuriant aplinką, leidžiančią vaikui pasinaudoti šia teise, suteikiant būtiną informaciją, patarimų, atsižvelgiant į jo amžių ir brandą, pagal galimybes pasitelkus specialių žinių turinčius asmenis, kai tai būtina.

12 straipsnis. Vaiko teisė gyventi ir bendrauti su savo tėvais ir giminaičiais

1. Vaikas turi teisę gyventi su savo tėvais. Vaikas turi teisę bendrauti su skyrium gyvenančiais tėvais (vienu arba vieninteliu iš jų), išskyrus atvejus, kai tai prieštarauja vaiko interesams. Tėvai užtikrina šią vaiko teisę. Jeigu ši vaiko teisė nėra užtikrinama, valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka imasi veiksmų šiai vaiko teisei užtikrinti.

2. Teisė vaikui bendrauti su savo tėvais ar vienu iš jų gali būti ribojama įstatymu ir tik tuo atveju, kai toks bendravimas prieštarauja vaiko interesams. Vaikas turi teisę gauti informaciją apie tėvus ar vieną iš jų, kuris gyvena atskirai nuo vaiko, jeigu tai atitinka vaiko interesus.

3. Vaikas negali būti išskirtas su tėvais, išskyrus atvejus, kai vaiko teisių apsaugą užtikrinančios institucijos, vadovaudamosi teismo sprendimu ir įstatymais, atitinkama tvarka nustato, kad toks atskyrimas yra būtinas vaiko interesams.

4. Vaikui turi būti užtikrinta teisė bendrauti su artimaisiais giminaičiais, taip pat su kitais vaiko giminaičiais, su kuriais vaiką sieja emociniai ryšiai, jeigu tai neprieštarauja vaiko interesams.

13 straipsnis. Vaiko teisė į tinkamas gyvenimo sąlygas

1. Vaiko teisė į gyvenimo sąlygas, būtinas jo fiziniam, emociniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi, užtikrina tėvai, kiti vaiko atstovai pagal įstatymą.

2. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos padeda tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą įgyvendinti šią teisę, kai tėvai dėl objektyvių aplinkybių negali šios teisės visiškai įgyvendinti.

14 straipsnis. Vaiko teisė į socialinę apsaugą ir valstybės finansinę paramą

1. Vaikas, negaunantis pakankamo išlaikymo iš tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą, turi teisę į socialinę apsaugą ir valstybės teikiamą finansinę paramą. Jos dydį ir skyrimo sąlygas nustato įstatymai, teikimo tvarką – kiti teisės aktai.

2. Likusiam be tėvų globos vaikui skiriamas išlaikymas iš valstybės ir savivaldybių biudžetų įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

15 straipsnis. Vaiko teisė į gyvenamąsias patalpas

1. Vaiko teisė į gyvenamąsias patalpas nustato ir saugo šis ir kiti įstatymai.

2. Likęs be tėvų globos vaikas, neturintis gyvenamųjų patalpų, apgyvendinamas Civilinio kodekso ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka.

16 straipsnis. Vaiko teisė gauti viešąją informaciją

1. Tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, taip pat bendrojo ugdymo mokyklos ar profesinio ugdymo įstaigos ir kiti asmenys užtikrina vaikui galimybę naudotis viešąja informacija, kuri prisideda prie vaiko gerovės ir skatina jo fizinį, protinį, dvasinį, emocinį, dorovinį vystymąsi.

2. Valstybė skatina visuomenės informavimo priemonės skleisti informaciją, naudingą vaikui socialiniu ir kultūriniu požiūriu, prisidedančią prie vaiko gerovės ir skatinančią jo fizinį, protinį, dvasinį ir dorovinį vystymąsi, ugdančią pagarbą vaiko tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą, žmogaus teisėms ir pagrindinėms laisvėms.

3. Valstybė skatina ir remia vaikams skirtos literatūros leidimą ir platinimą bei kitas priemones, skirtas vaiko teisių apsaugos nuostatų, principų įgyvendinimui užtikrinti.

17 straipsnis. Vaiko turtinės teisės

1. Vaikas turi teisę į nuosavybę, kurią saugo ir gina Konstitucija ir įstatymai.
2. Vaiko turtinės teisės, jų įgijimą ir įgyvendinimą reglamentuoja Civilinis kodeksas, kiti įstatymai ir teisės aktai.

18 straipsnis. Vaiko teisė į saviraiškos laisvę, poilsį ir laisvalaikį

1. Vaikas turi teisę į poilsį ir laisvalaikį, atitinkantį jo amžių, sveikatos būklę ir poreikius.
2. Vaikas turi teisę žaisti, kurti meno kūrinius, dalyvauti kultūriniuose renginiuose, sporto žaidynėse ir jo amžių bei brandą atitinkančiuose kituose renginiuose.
3. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos steigia ir remia vaikų sporto, kūrybos, laisvalaikio ir sveikatingumo centrų, vaikų dienos centrų, stovyklų veiklą. Pagal valstybės ir savivaldybių finansines galimybes yra remiami nevyriausybinų organizacijų įsteigti vaikų dienos bei kiti centrai, skirti vaikų saviraiškai, jų gebėjimams ir įgūdžiams ugdyti.

19 straipsnis. Vaikų su negalia teisės

1. Vaikai su negalia turi lygias teises su kitais vaikais įgyvendinti visas žmogaus teises ir pagrindines laisves.
2. Vaikams su negalia ir jų atstovams pagal įstatymą užtikrinama:
 - 1) tinkama pagalba ir visaverčio dalyvavimo visose visuomenės gyvenimo srityse galimybės;
 - 2) teisė naudotis visomis vaikams skirtomis programomis: koordinuotai ir (ar) kompleksiškai teikiamomis paslaugomis nuo ankstyvosios intervencijos iki bendruomenėje teikiamų paslaugų;
 - 3) teisė visavertiškai dalyvauti visų pakopų ugdymo sistemoje ir su kitais vaikais dalyvauti neformaliojo švietimo, saviugdos, kūrybinėje veikloje;
 - 4) visuomeninių pastatų, gatvių ir transporto priemonių pritaikymas vaikų su negalia poreikiams.
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybė (toliau – Vyriausybė), valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos užtikrina, kad būtų įgyvendinti šio straipsnio 2 dalyje nurodyti vaikų su negalia poreikiai.
4. Vaikų su negalia teises ir socialinę integraciją nustato Lietuvos Respublikos socialinės integracijos įstatymas, Švietimo įstatymas ir kiti teisės aktai.

20 straipsnis. Vaiko teisė būti apsaugotam nuo smurto

1. Tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, valstybės ir savivaldybių institucijos bei įstaigos turi užtikrinti vaiko apsaugą nuo smurto. Draudžiamas visų formų smurtas prieš vaiką.
2. Vaikas, nukentėjęs nuo bet kokios formos smurto, turi teisę į jo poreikius ir geriausius interesus atitinkančią pagalbą.
3. Valstybė ir savivaldybės imasi visų reikiamų švietimo, socialinių, administracinių, teisinių ir kitų būtinų priemonių, kad apsaugotų vaiką nuo bet kokios formos smurto prieš vaiką ir suteiktų pagalbą nuo smurto nukentėjusiam vaikui, jo atstovams pagal įstatymą.

21 straipsnis. Vaikų, priklausančių Lietuvos Respublikos tautinėms bendrijoms (mažumoms), teisės

Vaikai, priklausantys Lietuvos Respublikos tautinėms bendrijoms (mažumoms), turi teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą, papročius ir tradicijas.

22 straipsnis. Vaiko užsieniečio prieglobsčio prašytojo, pabėgėlio, nelydimo nepilnamečio užsieniečio teisės

Vaikas, kuris yra prieglobsčio prašytojas ar kuriam yra suteiktas pabėgėlio statusas arba papildoma apsauga, ar nelydimas nepilnametis užsienietis turi teisę į pagalbą ir apsaugą. Atsižvelgiant į geriausius vaiko interesus, ieškoma nelydimo nepilnamečio užsieniečio tėvų, giminaičių ar kitų fizinių ar juridinių asmenų, kuriems jis gali būti perduotas, vaikui garantuojant apsaugą ir jo teisių užtikrinimą.

23 straipsnis. Vaiko teisių užtikrinimas kituose įstatymuose

1. Vaiko teisę į formalųjį ir neformalųjį švietimą, savišvietą, švietimo pagalbos teikimą nustato Švietimo įstatymas ir kiti teisės aktai.
2. Vaiko sveikatos priežiūrą užtikrina sveikatos priežiūrą reguliuojantys įstatymai ir kiti teisės aktai.
3. Vaiko kilmės nustatymą, vaiko ir vaiko tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą tarpusavio teises ir pareigas, įvaikinimo, globos (rūpybos), kitus civilinius teisinius santykius nustato Civilinis kodeksas, civilinės būklės aktų registravimo tvarką nustato Lietuvos Respublikos civilinės būklės aktų registravimo tvarkos įstatymas ir kiti teisės aktai.
4. Mokinių nemokamo maitinimo ir kitos paramos mokinio reikmenims įsigyti skyrimo sąlygas, jos dydžius ir finansavimą nustato socialinę paramą mokiniams reguliuojantis įstatymas.

5. Vaikų įdarbinimo, sveikatos patikrinimo ir jų galimybių dirbti konkretų darbą nustatymo tvarką reguliuoja Lietuvos Respublikos darbo kodeksas, Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas, kiti įstatymai ir teisės aktai.

6. Vaiko apsaugą nuo smurto artimoje aplinkoje užtikrina Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas.

7. Vaiko autoriaus teisių į jo kūrinis įgyvendinimą ir apsaugą nustato Lietuvos Respublikos autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymas, vaiko teisę į jo išradimų apsaugą nustato Lietuvos Respublikos patentų įstatymas.

8. Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių sistemą nustato Lietuvos Respublikos vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas (toliau – Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymas) ir kiti teisės aktai.

24 straipsnis. Vaiko ugdymas naudotis savo teisėmis ir laisvėmis

1. Tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą turi taip ugdyti vaiką, kad jis taptų atsakingu visuomenės nariu, naudodamasis savo teisėmis ir laisvėmis laikytųsi visuotinai pripažintų elgesio normų, Konstitucijos, šio įstatymo ir kitų teisės aktų nuostatų bei tinkamai vykdytų pagrindines savo pareigas:

- 1) gerbti tėvus ir tausoti jų nuosavybę;
- 2) gerbti kitus šeimos narius, suaugusius asmenis, vaikus, nepažeisti jų teisių ir laisvių;
- 3) laikytis elgesio normų buityje, švietimo, kitose įstaigose, viešosiose vietose;
- 4) tausoti kultūros, istorijos vertybes, gamtą, kitų asmenų nuosavybę;
- 5) atlikti kitas pareigas, numatytas Švietimo įstatyme, kituose teisės aktuose.

2. Vaikas turi būti ugdomas tinkamai pagal savo amžių ir brandą atlikti savo pareigas ir pats atsakyti už savo poelgius.

3. Vaiką, vengiantį atlikti savo pareigas ar pažeidžiantį kitų asmenų teises ir laisves, vaiko tėvai, vaiko atstovai pagal įstatymą arba kiti už vaiko priežiūrą atsakingi asmenys gali tinkamai drausminti, išskyrus fizines bausmes ar kitas smurto formas. Vaiko teisės išlieka ir tada, kai jis savo pareigų nesilaiko, o pareigų nesilaikymas tik sukuria kitas pareigas.

4. Vaikas turi būti rengiamas savarankiškam gyvenimui ir integracijai į visuomenę, kad gebėtų tinkamai pasirūpinti savimi ir savo artimaisiais, pasirengtų šeiminiams santykiams, gerbtų tėvų ir kitų asmenų teises ir laisves, lyčių lygybę, taptų visaverte ir atsakinga už savo poelgius asmenybe.

III SKYRIUS

VAIKAS IR SOCIALINĖ APLINKA

25 straipsnis. Vaiko apsaugos nuo neigiamos socialinės aplinkos įtakos bendrosios nuostatos

1. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, kiti fiziniai ir juridiniai asmenys saugo vaiką nuo neigiamos socialinės aplinkos įtakos.
2. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, įgyvendinančios vaiko teisių apsaugos priemonės, rengia ir vykdo vaiko teisių apsaugai įgyvendinti skirtas programas, jas įgyvendindamos pasitelkia nevyriausybinės organizacijas.
3. Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija pagal tarp šalių sudarytą rašytinę sutartį su Vyriausybe ar jos įgaliota institucija nemokamai skiria eterio laiką laidoms, susijusioms su vaiko teisių apsaugos užtikrinimu.

26 straipsnis. Vaiko apsaugos nuo psichiką veikiančių medžiagų ir priklausomybes sukeliančių veiksnių bendrosios nuostatos

1. Vaikui ugdoma nuostata nevirtoti tabako gaminių, alkoholinių gėrimų, narkotinių, psichotropinių bei kitų psichiką veikiančių medžiagų ar apkvaišinančių nenarkotinių priemonių, taip pat nuostata, kad vaistus galima vartoti tik gydymo tikslais.
2. Vaikas saugomas nuo tabako gaminių ir su jais susijusių gaminių, energinių ir alkoholinių gėrimų, narkotinių, psichotropinių bei kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo, tokių medžiagų gaminimo, perdirbimo, įgijimo, jų laikymo, gabenimo, siuntimo, pardavinėjimo ar kitokio jų platinimo. Vaikas taip pat saugomas nuo dalyvavimo azartiniuose lošimuose ir nuo kitų priklausomybes sukeliančių veiksnių.
3. Vaikui, atsižvelgiant į jo amžių, sveikatą, išsivystymą ir brandą, gali būti taikomos prevencinės, ugdymo, gydymo (įskaitant gydymą nuo priklausomybių ligų) ir reabilitacijos programos.
4. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodyti apribojimai netaikomi, kai vaistai, turintys narkotinių ir (ar) psichotropinių medžiagų, skiriami gydytojo nurodymu pagal galiojančią gydymo tvarką vadovaujantis vaisto charakteristikų santrauka.

27 straipsnis. Vaiko apsauga nuo psichiką veikiančių medžiagų ir atsakomybė už vaiko įtraukimą į draudžiamųjų medžiagų vartojimą

1. Vaikui draudžiama vartoti, gaminti, perdirbti, įsigyti, laikyti, gabenti, siųsti ar platinti energinius ir alkoholinius gėrimus, tabako ar susijusius gaminius (elektronines cigaretes ir

pildomasias talpyklas), narkotines ar psichotropines medžiagas, vaistus (išskyrus teisėtai, gydymo tikslais išgyjamus, laikomus ar vartojamus vaistus), taip pat kitas apkvaišinančias nenarkotines priemones ar Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme (toliau – Tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatymas) nurodytas medžiagas.

2. Draudžiama vaiką įtraukti į darbą, susijusį su tabako gaminių ar alkoholinių gėrimų gamyba arba realizavimu.

3. Vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą, kiti fiziniai ar juridiniai asmenys, kurių priežiūroje yra vaikas arba kurių veikla susijusi su vaikui draudžiamų vartoti medžiagų ar draudžiamų naudoti gaminių gamyba, perdirbimu, saugojimu, gabenimu, siuntimu ar platinimu arba lošimų organizavimu, turi užtikrinti šiame straipsnyje nustatytų draudimų laikymąsi.

4. Asmeniui, įtraukusiam vaiką į girtavimą ar nugirdžiusiam vaiką arba įtraukusiam vaiką į vaistų ar kitų apkvaišinančių nenarkotinių priemonių, ar Tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytų medžiagų vartojimą ne gydymo tikslais, taikoma įstatymuose nustatyta atsakomybė.

28 straipsnis. Vaiko apsauga nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio

1. Vaikas saugomas nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio, galinčio daryti įtaką jo psichinei ar fizinei sveikatai, fiziniam, protiniam, dvasiniam ar doroviniam vystymuisi.

2. Vaikas saugomas nuo kompiuterinių žaidimų, kurie sekina jį fiziškai bei psichiškai ir kelia grėsmę jo sveikatai ir saugumui. Vaikui draudžiama kurti, talpinti ir platinti kompiuterių tinkluose (internete) savo ir kitų vaikų seksualinio pobūdžio atvaizdus bei patyčių ir smurto prieš vaikus, kitus asmenis, gyvūnus vaizdus.

3. Draudžiama rodyti, parduoti, dovanoti, dauginti ir nuomoti arba kitaip platinti filmus, garso ir vaizdo įrašus, literatūrą, laikraščius, žurnalus, kitus leidinius arba kitus dalykus, kurie tiesiogiai skatina ar propaguoja vaiko nepagarbą kitiems asmenims, žiaurų elgesį, smurtą, diskriminaciją, pornografiją ar kitaip kenkia vaiko fiziniam, protiniam, dvasiniam, doroviniam vystymuisi.

4. Vaiko apsaugą nuo neigiamą poveikį jo vystymuisi darančios viešosios informacijos nustato nepilnamečių apsaugą nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio reguliuojantis įstatymas ir kiti įstatymai, numatantys atsakomybę už šiame straipsnyje nurodytas veikas.

29 straipsnis. Vaiko apsauga nuo nusikalstamų veikų ir smurto bei atsakomybė už vaiko teisių pažeidimus

1. Vaikas turi būti apsaugotas nuo nusikalstamų veikų, įtvirtintų Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse (toliau – Baudžiamasis kodeksas).

2. Vaikas taip pat saugomas nuo visų formų smurto, už kurį nenumatyta baudžiamoji atsakomybė, smurto demonstravimo vaikui bei kitų vaiko asmeninių ar turtinių teisių pažeidimų, nenumatytų šio straipsnio 1 dalyje.

3. Fizinis ar juridinis asmuo, sužinojęs ir (ar) turintis pagrįstos informacijos apie vaiką, kuris nukentėjo nuo nusikalstamos veikos, nurodytos šio straipsnio 1 ir 2 dalyse, ir (ar) dėl to jam gali būti reikalinga pagalba, privalo apie tai pranešti policijai ir (ar) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai ar jos įgaliotam teritoriniam skyriui.

4. Už vaiko teisių pažeidimus, nurodytus šio straipsnio 1 dalyje, asmuo traukiamas atsakomybėn Baudžiamajame kodekse ir Baudžiamojo proceso kodekse nustatyta tvarka. Už vaiko teisių pažeidimus, nurodytus šio straipsnio 2 dalyje, asmuo traukiamas atsakomybėn Administracinių nusižengimų kodekse, Civiliniame kodekse ir kituose įstatymuose nustatyta tvarka.

5. Švietimo, sveikatos priežiūros ir kitų institucijų bei įstaigų, kurių priežiūroje yra vaikas, vadovai, auklėtojai ar kiti darbuotojai, nevykdantys savo pareigų arba jas vykdantys netinkamai, pažeidžiantys vaiko teises, atsako pagal Baudžiamajame kodekse, Administracinių nusižengimų kodekse, Civiliniame kodekse ir kituose įstatymuose nustatytą tvarką.

6. Vaikui, galimai nukentėjusiam nuo šio straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos ar smurto, už kurį nenumatyta baudžiamoji atsakomybė, ir jo atstovams pagal įstatymą turi būti teikiama reikalinga kompleksinė pagalba ir kita apsauga, kad vaikas, jo tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą galėtų atkurti sveikatą po patirtos fizinės ar psichinės traumos. Ši pagalba turi būti pradedama teikti nedelsiant ir turi būti teikiama, kol ji vaikui ir jo atstovams pagal įstatymą yra reikalinga.

7. Vaikas savarankiškai gali kreiptis į Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolierių (toliau – vaiko teisių apsaugos kontrolierius), Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą ar jos įgaliotą teritorinį skyrių, policiją ar švietimo, sveikatos priežiūros ar kitą instituciją, o sulaukęs 14 metų, – į teismą dėl jo teisių pažeidimo.

30 straipsnis. Asmenų, pripažintų kaltais padarius nusikalstamas veikas, darbo apribojimai

1. Asmenims, įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu pripažintiems kaltais padarius nusikalstamas veikas, įtvirtintas Baudžiamojo kodekso XXI skyriuje, ar už kitas nusikalstamas veikas, susijusias su vaiko seksualiniu išnaudojimu, vaikų pornografija ar prostitucija, t. y. už vaiko išnaudojimą pornografijai, vaiko pirkimą arba pardavimą, pelnymąsi iš vaiko prostitucijos, vaiko įtraukimą į prostituciją ar disponavimą pornografinio turinio dalykais, kuriuose vaizduojamas vaikas arba asmuo pateikiamas kaip vaikas, ar kitus tyčinius sunkius ar labai

sunkius nusikaltimus prieš vaikus ar už analogiškas veikas, numatytas kitų valstybių baudžiamuosiuose įstatymuose, neatsižvelgiant į teistumo išnykimą ar panaikinimą, jeigu nuo nusikalstamos veikos padarymo nėra praėję 25 metai, draudžiama:

1) dirbti ar užsiimti savanoriška veikla vaiko teisių apsaugos, vaikų socialinėse, švietimo ir sporto, sveikatos priežiūros paslaugas vaikams teikiančiose įstaigose, įmonėse ir organizacijose;

2) dirbti darbą kitose, negu nurodytos šio straipsnio 1 dalies 1 punkte, įstaigose, įmonėse ir organizacijose, taip pat jose užsiimti savanoriška veikla, jeigu šis darbas ar savanoriška veikla tiesioginiais ir reguliariais kontaktais yra susiję su vaikų auklėjimu, mokymu, priežiūra ar jų saugumo užtikrinimu;

3) verstis individualia veikla, jeigu ši veikla tiesioginiais ir reguliariais kontaktais susijusi su vaikų auklėjimu, mokymu, priežiūra ar jų saugumo užtikrinimu.

2. Šio straipsnio 1 dalyje nustatyti darbo apribojimai negalioja asmenims, kuriems šio straipsnio 1 dalyje nurodytos nusikalstamos veikos padarymo metu nebuvo sukakę 16 metų, o sukakę 16 metų jie nepadarė naujų nusikalstamų veikų.

3. Mokytojams papildomai taikomi darbo apribojimai, nustatyti Švietimo įstatyme.

4. Vyriausybė ar jos įgaliota institucija tvirtina sąrašą darbų, veiklų ar paslaugų, nurodytų šio straipsnio 1 dalies 2 ir 3 punktuose, kurių dirbti, atlikti ar teikti dėl tiesioginių ir reguliarių kontaktų su vaikais neturi teisės asmenys, įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu pripažinti kaltais padarius nusikalstamas veikas, nurodytas šio straipsnio 1 dalyje.

5. Darbdavys, ketindamas įdarbinti asmenį vykdyti profesinę veiklą ar priimti asmenis savanoriškai veiklai, susijusiai su tiesioginiais ir reguliariais kontaktais su vaikais, šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodytose įstaigose, įmonėse ir organizacijose ar priimdamas dirbti į šio straipsnio 4 dalyje nurodytą sąrašą įtrauktus darbus, gali priimti asmenį į darbą ar vykdyti tokią savanorišką veiklą tik gavęs iš Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro informaciją, kad asmuo nėra teistas už nusikalstamas veikas, nurodytas šio straipsnio 1 dalyje, arba nuo tokios nusikalstamos veikos padarymo yra praėję 25 metai.

6. Paslaugų, įtrauktų į šio straipsnio 4 dalyje nurodytą sąrašą, gavėjas, sudarantis su asmeniu, vykdančiu individualią veiklą, sutartį dėl paslaugų teikimo vaikui, turi paslaugų teikėjo paprašyti, o paslaugų teikėjas privalo pateikti pažymą dėl Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų apie fizinį asmenį.

7. Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro valdytojas šio straipsnio 5 ir 6 dalyse nurodytiems darbdaviui ar asmeniui, vykdančiam individualią veiklą, turi pateikti pažymą dėl Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų apie fizinį asmenį, dirbantį darbus ar užsiimantį savanoriška veikla, nurodyta šio straipsnio 1 dalyje.

8. Į pareigas asmenį skiriantis ar paskyręs subjektas šiame straipsnyje nustatyta tvarka gautos informacijos apie asmenį negali perduoti tretiesiems asmenims, išskyrus Lietuvos Respublikos įstatymų nustatytus atvejus.

9. Jeigu asmuo, kuriam taikytini šio straipsnio 1 dalyje nustatyti apribojimai, priimamas dirbti ar užsiimti šiame straipsnyje nurodytų paslaugų teikimo veikla ir paaiškėja, kad jis pateikė melagingus ar tikrovės neatitinkančius duomenis apie save, su juo nutraukiama paslaugų sutartis dėl paslaugų teikimo vaikui. Asmenys, kurie priimti į darbą ar savanoriškai veiklai nepaisant šiame straipsnyje nustatytų darbo apribojimų, nedelsiant nušalinami nuo kontaktų su vaikais ir atleidžiami iš darbo atitinkamai Lietuvos Respublikos darbo kodekse arba Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatyme nustatyta tvarka, su jais nutraukiama savanoriškos veiklos sutartis. Už šių reikalavimų laikymąsi yra atsakingas darbdavys ir paslaugų gavėjas.

10. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytiems asmenims darbo apribojimai, taikomi 25 metų laikotarpiui, gali būti peržiūrimi tik pasibaigus šiam terminui, jeigu šie asmenys nepadarė naujų nusikalstamų veikų, nurodytų šio straipsnio 1 dalyje.

IV SKYRIUS

PAGRINDINĖS VAIKO TĖVŲ IR KITŲ VAIKO ATSTOVŲ PAGAL ĮSTATYMĄ TEISĖS, PAREIGOS IR ATSAKOMYBĖ

31 straipsnis. Pagrindinės vaiko tėvų ir kitų vaiko atstovų pagal įstatymą teisės, pareigos ir atsakomybė

1. Vaiko tėvų teisės ir pareigos yra prigimtinės. Vaiko tėvai turi pirmumo teisę prieš kitus asmenis auginti ir auklėti savo vaikus. Vaiko tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą teisės ir pareigos apibrėžtos Konstitucijoje, Civiliniame kodekse, Švietimo įstatyme, šiame įstatyme, kituose įstatymuose ir teisės aktuose.

2. Vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą privalo rūpintis vaiko auklėjimu, tinkamai jį prižiūrėti, materialiai išlaikyti ir sudaryti sąlygas vaikui augti, vystytis, tobulėti.

3. Vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą turi teisę ir pareigą rūpintis:

1) kad būtų sudaryta saugi, vaiko visapusiškam ir harmoningam vystymuisi tinkama aplinka, taip pat vaiko sveikata, jo fizinis, protinis, emocinis, dvasinis, dorovinis vystymusi, pažintinių ir socialinių gebėjimų ugdymu, mokyti vaiką nesmurtinio elgesio plėtojant tarpasmeninius santykius, suteikti jam informaciją, kaip apsisaugoti nuo bet kokio smurto ar kitų jo teisių pažeidimų, atsižvelgiant į jo amžių ir brandą;

2) kad būtų sudarytos sąlygos vaikui iki 16 metų mokytis, parinkti dorinio ugdymo (tikiybės ar etikos) programą savo vaikui iki 14 metų;

3) kad vaikui būtų suteikta informacija apie jo teises ir pagrindines laisves, pareigas ir atsakomybę;

4) vaiko pareigos ir atsakomybės ugdymu, vaiko parengimu savarankiškam gyvenimui šeimoje ir visuomenėje.

4. Vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą turi teisę ir pareigą atstovauti savo vaikui be atskiro įgaliojimo ir gauti informaciją, susijusią su jų vaiku, dalyvauti ir būti išklausyti dėl sprendimų, susijusių su jų vaiku, išskyrus atvejus, kai tai apribota įstatymu.

5. Visus klausimus dėl vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą turi siekti spręsti bendru sutarimu. Vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą nesutarimus (konfliktus) dėl vaiko, kurių jie neišsprendžia bendru sutarimu, pirmiausia turi spręsti pasinaudodami savivaldybės organizuojamu ir teikiamu pirminės teisinės pagalbos teikimu. Jeigu kyla teisinis ginčas dėl vaiko tarp vaiko tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą, tokį ginčą jie privalo siekti išspręsti pasinaudodami Lietuvos Respublikos valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatyme (toliau – Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas) numatytu valstybės užtikrinamu neteisminiu taikinamuoju tarpininkavimu.

6. Vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą, priimdami bet koki su vaiku susijusį sprendimą, vadovaujasi tuo, kas vaikui yra geriausia, prieš tai išklausę vaiko nuomonę ir į ją atsižvelgę, įvertindami vaiko amžių ir brandą, jeigu tai neprieštarauja vaiko interesams.

7. Vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą pasirūpina, kad vaikas iki 6 metų be objektyvios būtinybės neliktų be vyresnių kaip 14 metų asmenų priežiūros.

8. Tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą turi bendradarbiauti su sveikatos priežiūra ar kitokią pagalbą vaikui, jo tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą teikiančiais specialistais, vaiko mokyklos vadovu, kitu švietimo paslaugų teikėju, mokytojais, kitais specialistais, teikiančiais specialiąją, psichologinę, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę pagalbą, atsižvelgti į jų rekomendacijas.

9. Vaiko tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą už pareigų nevykdymą ar netinkamą jų vykdymą, vaiko teisių pažeidimą ar kitokį piktnaudžiavimą savo teisėmis ir pareigomis taikoma įstatymų nustatyta civilinė, administracinė arba baudžiamoji atsakomybė.

32 straipsnis. Kitų asmenų įgaliojimas atstovauti vaikui

Draudžiama vaiko tėvams asmenines teises ir pareigas perduoti kitiems asmenims. Kitiems vaiko atstovams įstatymu nustatytas teises ir pareigas perduoti kitiems asmenims galima tik įstatymų nustatytais atvejais ir tvarka.

V SKYRIUS

VAIKO TEISIŲ APSAUGOS UŽTIKRINIMAS

PIRMASIS SKIRSNIS

PAGRINDINIS VAIKO APSAUGOS INSTITUTAS

33 straipsnis. Pagrindinis vaiko apsaugą ir pagalbą užtikrinantis institutas

1. Pagrindinis visuomenės institutas, kuriame vaikas gyvena ir kuris užtikrina vaiko apsaugą ir vystymąsi, yra vaiko biologinė šeima.
2. Vaikas visapusiškai ir harmoningai vystytis gali tik augdamas savo šeimoje, jausdamas laimę, meilę, supratimą, tėvų globą ir atsakomybę.
3. Vaiko pilietinės teisės prasideda vaiko biologinėje šeimoje, kuri yra pagrindinis tarpininkas informuojant vaiką apie žmogaus teises ir jas saugant, užtikrinant pagarbą žmogiškosioms vertybėms, kultūriniam savitumui ir paveldui.
4. Vaikas turi teisę augti savo biologinėje šeimoje – ten jam geriausia, nepaisant galimų trumpalaikių ar net ilgalaikių socialinių ir kitų biologinės šeimos problemų.
5. Atsiradus vaiko funkcionavimo ir socialinės aplinkos rizikos veiksniams bei rizikos veiksniams, susijusiems su vaiko tėvais ir jų santykiais su vaiku, kai nėra pavojaus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, prioritetas taikomas vaiko išsaugojimui šeimoje, teikiant vaikui ir jo tėvams šio ir kitų įstatymų nustatyta tvarka prevencinę ir (ar) kompleksinę pagalbą.
6. Tik nepavykus prevencinėmis ir (ar) kompleksinės pagalbos paslaugomis ir priemonėmis išsaugoti vaiko jo biologinėje šeimoje, vaikas paimamas iš jos, nustatant jam laikinąją globą (rūpybą), o jeigu ir tai neperspektyvu, vaikui nustatoma nuolatinė globa (rūpyba) arba jis įvaikinamas.

ANTRASIS SKIRSNIS

PREVENCINĖS PAGALBOS VAIKUI IR ŠEIMAI ORGANIZAVIMAS

34 straipsnis. Prevencinės ir kitos pagalbos vaikui ir šeimai organizavimas

1. Vadovaujantis šio įstatymo nuostatomis, vaikui ir šeimai užtikrinama nuosekli, individuali ir planinga prevencinė ir kompleksinė pagalba, atsižvelgiant į vaiko poreikius ir šeimos gyvenimo būdą bei elgseną.
2. Savivaldybė atsako už prevencinės, kompleksiškai teikiamos ir (ar) kitos pagalbos vaikui ir šeimai užtikrinimą, organizuodama ir koordinuodama bendrą socialinės paramos teikimą, švietimo, sveikatos priežiūros įstaigų, teisėsaugos ir kitų institucijų, seniūnijų darbą su

vaikais ir šeimomis. Organizuodamos ir teikdamos prevencinę, kompleksiškai teikiamą pagalbą ar kitą pagalbą šeimoms ir vaikams, savivaldybių institucijos ir įstaigos bendradarbiauja su nevyriausybinėmis organizacijomis, vietos bendruomenėmis, valstybės ir kitų savivaldybių institucijomis bei įstaigomis. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministras (toliau – socialinės apsaugos ir darbo ministras), Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministras, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministras (toliau – švietimo ir mokslo ministras) ir Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministras bendru įsakymu patvirtina Savivaldybės bendro darbo su šeimomis organizavimo ir koordinavimo rekomendacijas.

3. Bendro darbo koordinavimo organizavimą savivaldybėje užtikrina tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius, kuris yra savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas. Koordinatorius nustato vaikams ar jų atstovams pagal įstatymą koordinuotai teikiamų savivaldybėje švietimo, socialinių, sveikatos priežiūros paslaugų bendrą poreikį, rengia paslaugų plėtros planą, atlieka Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatyme nustatytas funkcijas.

4. Siekiant užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams šeimose ir bendruomenėse, taip pat siekiant apsaugoti vaikus nuo socialinės rizikos veiksnių, savivaldybėse ir seniūnijose vykdomos socialinės rizikos prevencijos priemonės. Savivaldybės administracija kiekvienais metais įvertina socialinės rizikos prevencijos priemonių bei kitos pagalbos vaikui ir šeimoms poreikį savivaldybėje.

5. Savivaldybės administracija, seniūnai, seniūnaičiai, pasitelkdami nevyriausybines organizacijas ir savanorius, organizuoja renginius ir kitas priemones, įtraukiančias šeimas į bendruomeninę veiklą, prisideda prie šeimų švietimo organizavimo, inicijuoja saugios kaimynystės veiklas, padeda šeimai užsitikrinti tinkamas gyvenamojo būsto sąlygas.

6. Savivaldybėje šeimoms ir vaikų besilaukiančioms vienišoms motinoms sudaromos galimybės dalyvauti pozityviosios tėvystės mokymuose, šeimos įgūdžius ugdančiose ir palaikančiose programose. Šiuose mokymuose dalyvavusių asmenų vaikams savivaldybės gali suteikti pirmumo teisę gauti ikimokyklinio ugdymo paslaugas. Savivaldybė kuria ar prisideda prie programų, kurių paskirtis yra mokyti smurtaujančius asmenis nesmurtinio elgesio, siekiant pakeisti smurtinės elgsenos modelius, kūrimo, taip pat sudaromos sąlygos organizuoti mokymus specialistams, dirbantiems su smurto veiksnių aukomis arba tokių veiksnių vykdytojais, smurto prevencijos ir jo atvejų nustatymo. Savivaldybė steigia ir remia vaikų dienos centrus, teikia konsultacijas, informaciją šeimoms dėl joms būtinos pagalbos gavimo, taip pat sudaro galimybes vaikams auginančioms šeimoms, kurios susiduria su krizėmis dėl šeimoje kylančių konfliktų, pasinaudoti savivaldybės organizuojamu ir teikiamu pirminės teisinės pagalbos teikimu ir Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatyme numatytu valstybės užtikrinamu neteisminių taikinamųjų tarpininkavimu.

7. Savivaldybės socialinės paramos centrų ar kitų institucijų, turinčių įgaliojimus teikti socialines paslaugas šeimai ar jos nariui konkrečioje savivaldybės teritorijoje, socialiniai darbuotojai siūlo šeimai socialinių problemų sprendimų alternatyvas, ugdo ir palaiko šeimos narių motyvaciją siekti teigiamų pokyčių šeimos gyvenime, tarpininkauja šeimai dėl kitų pagalbos priemonių, vertina šeimai teikiamų socialinių paslaugų veiksmingumą ir efektyvumą. Gavę informaciją iš sveikatos priežiūros įstaigų ar kitų institucijų dėl pagalbos šeimai reikalingumo ar kai šeimos nariai savo iniciatyva kreipiasi dėl pagalbos, susijusios su vaiko teisių užtikrinimu, teikia šioms šeimoms informaciją, konsultacijas dėl joms būtinos pagalbos (psichologinės, taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos), paslaugų vaikų dienos centre, specialiųjų pagalbos priemonių ar kitokios pagalbos) gavimo.

TREČIASIS SKIRSNIS

PRANEŠIMO APIE GALIMĄ VAIKO TEISIŲ PAŽEIDIMĄ NAGRINĖJIMAS

35 straipsnis. Pareiga pranešti apie galimą vaiko teisių pažeidimą, institucijų veiksmai gavus pranešimą

1. Švietimo, asmens sveikatos priežiūros, vaiko teisių apsaugos, socialinių paslaugų, teisėsaugos ir kitų institucijų bei įstaigų, nevyriausybinų organizacijų darbuotojai, kurių darbas yra susijęs su vaikų auklėjimu, mokymu, priežiūra ar jų saugumo užtikrinimu:

1) matydami vaiką, nesilaikantį visuotinai pripažintų elgesio normų, pažeidžiantį kitų asmenų teises ir laisves ar viešąją tvarką, privalo patys nedelsdami imtis tinkamų veiksmų sudrausminti vaiką, išskyrus bet kokių formų smurtą, o nepavykus to padaryti, – informuoti tėvus (jeigu jie yra žinomi), jų nesuradus ar nežinant, – informuoti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą ar jos įgaliotą teritorinį skyrių arba policiją;

2) turintys pagrįstos informacijos apie daromą ar galimai padarytą nusikalstamą veiką vaiko atžvilgiu, nurodytą šio įstatymo 29 straipsnio 1 dalyje, privalo nedelsdami apie tai informuoti policiją ir (ar) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą ar jos įgaliotą teritorinį skyrių. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, nustatęs daromą ar galimai padarytą nusikalstamą veiką vaiko atžvilgiu, nurodytą šio įstatymo 29 straipsnio 1 dalyje, privalo nedelsdamas imtis veiksmų, nurodytų šio įstatymo 36 straipsnio 5 dalyje.

2. Švietimo, asmens sveikatos priežiūros, vaiko teisių apsaugos, socialinių paslaugų, teisėsaugos ir kitų institucijų darbuotojai, taip pat kiti asmenys, turintys duomenų apie galimą vaiko teisių pažeidimą, nurodytą šio įstatymo 29 straipsnio 2 dalyje, taip pat apie vaiko elgesį, keliantį pavojų jo sveikatai ir gyvybei, arba apie likusius be tėvų globos nepilnamečius vaikus ar

būtinumą ginti nepilnamečių teises ir teisėtus interesus (dėl tėvų ligos, mirties, išvykimo ar dingimo, tėvų atsisakymo atsiimti vaikus iš mokymo, auklėjimo ar gydymo įstaigų ar panašių priežasčių), privalo apie tai nedelsdami informuoti policiją ir (ar) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą ar jos įgaliotą teritorinį skyrių pagal vaiko ar savo gyvenamąją vietą.

3. Asmuo, žinantis apie daromą ar padarytą labai sunkų nusikaltimą vaiko atžvilgiu ir be svarbios priežasties nepranešęs apie tai policijai ar Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai ar jos įgaliotam teritoriniam skyriui, atsako Baudžiamojo kodekso nustatyta tvarka. Šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytas asmuo, nepranešęs apie kitus vaiko teisių pažeidimus, traukiamas kituose įstatymuose numatyton atsakomybėn.

4. Asmens, pateikusio šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytą informaciją, raštu ar žodžiu aiškiai išreikštu pageidavimu turi būti išlaikytas jo anonimiškumas prieš trečiuosius asmenis, išskyrus ikiteisminio tyrimo institucijas, prokuratūrą ir teismus. Ši nuostata netaikoma šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytų institucijų, įstaigų, organizacijų darbuotojams. Asmens, pateikusio šio straipsnio 1 ir 2 dalyse nurodytą informaciją, tapatybė gali būti atskleista ir tada, kai nustatoma, kad buvo suteikta melaginga informacija.

5. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius:

1) nustatęs ar gavęs šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytą informaciją arba gavęs šią informaciją iš kitų šaltinių, privalo nedelsdamas, tačiau ne vėliau kaip per 24 valandas, apie galimai padarytą nusikalstamą veiką prieš vaiką pranešti policijai ar kitam ikiteisminį tyrimą organizuojančiam subjektui;

2) gavęs šio straipsnio 1 dalies 1 punkte ir šio straipsnio 2 dalyje nurodytą informaciją ar gavęs šią informaciją iš kitų šaltinių, privalo nedelsdamas pradėti nagrinėti pranešimą šio įstatymo 36 straipsnyje nustatyta tvarka.

36 straipsnis. Reagavimas į pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą

1. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, gavęs žodžiu, raštu ar bet kokiomis nuotolinio ryšio priemonėmis pranešimą apie galimą vaiko teisių pažeidimą, kuo skubiau, tačiau ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo pranešimo gavimo, pradeda nagrinėti pranešimą ir susitinka su vaiku, užsitikrindamas galimybę pabendrauti su juo be apribojimų, jeigu yra poreikis, – nedalyvaujant vaiko atstovams pagal įstatymą, atsižvelgęs į vaiko amžių ir brandą išklauso vaiką jam priimtinu būdu apie galimą jo teisių pažeidimą, taip pat įvertina vaiko gyvenamąją ir socialinę aplinką bei vaiko santykius su jo tėvais ar kitais vaiko atstovais pagal įstatymą. Jeigu yra įtarimų, kad vaikas patyrė smurtą, vaikas

pagal poreikį turi būti išklaustas psichologo. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, atlikęs šioje dalyje nurodytus veiksmus šio įstatymo 38 straipsnyje nustatyta tvarka, nustato grėsmės vaikui lygį. Jeigu Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius nenustato galimų vaiko teisių pažeidimų ir pavojaus vaiko saugumui, sveikatai ir gyvybei, jis priima sprendimą baigti pranešimo nagrinėjimą.

2. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, reaguodamas į pranešimą apie galimą smurto prieš vaiką naudojimą, galimai kilusį pavojų vaiko saugumui, sveikatai, gyvybei ar vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje, visus šio straipsnio 1 dalyje nurodytus veiksmus privalo atlikti pranešimo gavimo dieną, tačiau ne vėliau kaip per 6 valandas nuo pranešimo gavimo momento.

3. Policijos pareigūnai, įvykio vietoje nustatę vaiko buvimą jam nesaugioje aplinkoje, privalo nedelsdami imtis veiksmų užtikrinti vaiko saugumą ir apie įvykį nedelsdami, tačiau ne vėliau kaip kitą dieną, informuoti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą ar jos įgaliotą teritorinį skyrių.

4. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, nustatęs vaiko buvimą jam nesaugioje neutralioje aplinkoje, kuri kelia pavojų vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, skubiai paima vaiką iš jam nesaugios neutralios aplinkos, prirėkęs pasitelkdamas policijos pareigūnus, kai gali kilti (kyla) grėsmė vaikui, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ar jos įgalioto teritorinio skyriaus darbuotojų ar kitų asmenų, dalyvaujančių paimant vaiką, gyvybei ar sveikatai ir būtina užtikrinti jų saugumą, ir imasi veiksmų dėl vaiko grąžinimo jo tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą. Nustatęs, kad vaikas negali būti grąžintas jo tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą dėl to, kad gali kilti realus pavojus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, konstatavęs antrąją grėsmės vaikui lygį, imasi šio straipsnio 5 dalies 1–4 punktuose nurodytų veiksmų.

5. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, nustatęs realų pavojų vaiko saugumui, sveikatai, gyvybei jo gyvenamojoje aplinkoje ir antrąją grėsmės vaikui lygį, skubiai laikinai paima vaiką iš jam nesaugios aplinkos, pasitelkdamas policijos pareigūnus dėl šio straipsnio 4 dalyje nurodytų aplinkybių, ir imasi šių veiksmų:

1) užtikrina vaiko laikiną apgyvendinimą šio įstatymo 43 straipsnyje nustatyta tvarka;

2) vadovaudamasis šio įstatymo 37 straipsniu, inicijuoja atvejo vadybos procesą ir teikia prašymą Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vadovui ar jo įgaliotam asmeniui dėl mobiliosios komandos sudarymo;

3) vadovaudamasis šio įstatymo 42 straipsniu, ne vėliau kaip per 3 darbo dienas Civilinio kodekso 3.254¹ straipsnyje nustatyta tvarka kreipiasi į teismą dėl leidimo paimiti vaiką iš jo tėvų ar vaiko atstovų pagal įstatymą išdavimo;

4) Civiliniame kodekse nustatytais atvejais organizuoja laikinosios globos (rūpybos) vaikui nustatymą.

6. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, paėmęs vaiką iš jam nesaugios aplinkos šio straipsnio 4 ir 5 dalyse nustatytais atvejais, kuo skubiau, bet ne vėliau kaip kitą dieną, raštu ar bet kokiomis nuotolinio ryšio priemonėmis privalo apie tai pranešti tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą, jeigu jie nedalyvavo vaiko paėmimo metu.

7. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, nustatęs pirmąjį ar antrąjį grėsmės vaikui lygį, vadovaudamasis šio įstatymo 37 straipsnio nuostatomis inicijuoja atvejo vadybos procesą.

KETVIRTASIS SKIRSNIS

ATVEJO VADYBOS ORGANIZAVIMAS

37 straipsnis. Atvejo vadyba

1. Atvejo vadybos tikslas – rasti geriausią problemos sprendimo būdą ir suteikti šeimai tokią pagalbą, kuri ne tik padėtų išspręsti vaiko ir šeimos problemas, bet ir sudarytų sąlygas šeimai pačiai siekti reikiamų pokyčių, užtikrinančių vaiko saugumą, jo interesus, ir tik išnaudojus visas galimybes padėti šeimai ir šiai pagalbai nepavykus kreiptis į teismą leidimo vaiką paimiti iš šeimos ir jam nustatyti globą (rūpybą).

2. Atvejo vadyba taikoma paaiškėjus pranešimo apie galimą vaiko teisių pažeidimą pagrįstumui ir nustačius vieną iš šio įstatymo 38 straipsnyje apibrėžtų grėsmės vaikui lygių. Visais atvejais su šeima dirba atvejo vadybininko sudaryta specialistų komanda, kurioje turi pareigą dalyvauti atvejo vadybininko kviečiami sveikatos priežiūros, švietimo, socialinės paslaugas toje savivaldybėje teikiančių įstaigų, atitinkamų teisėsaugos institucijų atstovai ar kitų sričių specialistai pagal vaiko poreikius. Taip pat gali būti kviečiami dalyvauti vietos bendruomenės ir nevyriausybinių organizacijų atstovai.

3. Taikant atvejo vadybą, pagalba vaikui ir šeimai turi būti orientuota į kompleksinės pagalbos vaikui ir jo atstovams pagal įstatymą procesų organizavimą, paslaugų teikimą, įvairios pagalbos taikymą, kai reikalinga kompleksinė ilgalaikė tęstinė pagalba, kad būtų padėta vaikui ir šeimai išspręsti iškilusias problemas. Bet kuriuo atvejo vadybos proceso etapu atvejo

vadybininkas, vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą gali kreiptis į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą dėl metodinės pagalbos suteikimo.

4. Vaikams, kurių atvejui nepriskiriamas vienas iš šio įstatymo 38 straipsnyje apibrėžtų grėsmės vaikui lygių ir netaikoma atvejo vadyba (patiriantiems socialinius sunkumus, turintiems specialiųjų poreikių, teisę pažeidusiems vaikams ar kitais atvejais), įstatymu taip pat garantuojama kompleksinė pagalba. Ši pagalba taip pat teikiama tokių vaikų tėvams ir kitiems jų atstovams pagal įstatymą, teikiant būtinas paslaugas, jeigu yra poreikis, – kompleksinę ilgalaikę pagalbą.

5. Atvejo vadybą sudaro:

1) šeimos poreikių dėl pagalbos teikimo ir socialinės rizikos lygio šeimoje vertinimas, pagalbos organizavimas, vaiko individualių poreikių ir šeimos socialinės aplinkos, rizikų ir galimų pagalbos šaltinių įvertinimas;

2) pagalbos plano sudarymas;

3) pagalbos plano įgyvendinimas;

4) šeimos stebėseną;

5) periodinis pagalbos plano peržiūrų organizavimas, tačiau ne rečiau kaip kartą per pusmetį, jeigu nustatytas pirmasis grėsmės vaikui lygis, o jeigu nustatytas antrasis grėsmės vaikui lygis, – pirmą kartą ne vėliau kaip po 60 dienų, paskesnius kartus – ne rečiau kaip kartą per keturis mėnesius, pagalbos plano įgyvendinimo įvertinimas. Jeigu yra poreikis, pagalbos plano peržiūros gali būti atliekamos ir dažniau, negu nurodyta šiame punkte.

6. Nepriklausomai nuo grėsmės vaikui lygio nustatymo, bet kuriuo atvejo vadybos proceso etapu, jeigu iškyla realus pavojus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius turi imtis skubių veiksmų, nurodytų šio įstatymo 36 straipsnio 5 dalyje.

7. Atvejo vadybos tvarką nustato socialinės apsaugos ir darbo ministras.

38 straipsnis. Grėsmės vaikui lygiai

1. Grėsmės vaikui lygiai yra du: pirmojo ir antrojo lygio grėsmės. Grėsmės vaikui lygių kriterijus ir Grėsmės vaikui lygio nustatymo tvarkos aprašą tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras.

2. Pirmasis grėsmės vaikui lygis nustatomas, kai Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius nenustato pavojaus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, tačiau nustato vaiko funkcionavimo ir socialinės aplinkos rizikos veiksnį bei rizikos veiksnį, susijusius su vaiko tėvais ar kitais jo atstovais pagal įstatymą ir jų

santykiais su vaiku, ir kai vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą neužtikrina vaiko teisių ir teisėtų interesų.

3. Antrasis grėsmės vaikui lygis nustatomas, kai Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius nustato pavojų vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, kuris yra susijęs su vaiko funkcionavimo ir socialinės aplinkos rizikos veiksniais bei rizikos veiksniais, susijusiais su vaiko tėvais ar kitais jo atstovais pagal įstatymą ir jų santykiais su vaiku.

39 straipsnis. Veiksmai nustačius pirmąjį grėsmės vaikui lygį

1. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, nustatęs pirmąjį grėsmės vaikui lygį, socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka ne vėliau kaip kitą darbo dieną inicijuoja atvejo vadybininko paskyrimą.

2. Atvejo vadybininkas per 7 darbo dienas nuo jo paskyrimo dienos organizuoja atvejo nagrinėjimo posėdį, į kurį kviečia Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ar jos įgalioto teritorinio skyrius atstovą, taip pat pagal poreikį:

1) socialinį darbuotoją, dirbantį su šeimomis, patiriančiomis socialinę riziką, sveikatos priežiūros įstaigos specialistą, švietimo įstaigos, kurioje vaikas yra ugdomas, atstovą, policijos pareigūną, kitus specialistus. Posėdyje gali dalyvauti bendruomenės ir nevyriausybinių organizacijų atstovai, kiti asmenys, galintys suteikti informaciją apie vaiką ir šeimą ar kitaip padėti vaikui ir šeimai, jeigu jie pasirašo konfidencialumo pasižadėjimą;

2) vaiką ir jo tėvus ar kitus jo atstovus pagal įstatymą.

3. Nagrinėjant atvejį išklausa vaiko nuomonė (jeigu jis dalyvauja) arba vaiko nuomonę pateikia Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, taip pat išklausomi vaiko tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą paaiškinimai arba šie paaiškinimai pateikiami raštu.

4. Nagrinėjant atvejį dėl pirmojo grėsmės vaikui lygio, atvejo vadyba vykdoma ir pagalbos planas sudaromas šio įstatymo 37 ir 41 straipsniuose nustatyta tvarka.

5. Atvejo vadybos metu atliekant pagalbos plano peržiūrą ir paaiškėjus, kad krizė šeimoje gilėja, vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą nededa pastangų ir nekeičia elgesio ir toliau vengia atlikti savo pareigas, nesirūpina vaiko saugumu ir jo auklėjimu, piktnaudžiauja tėvų valdžia, vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą gali būti įspėjami dėl atsakomybės jiems taikymo. Pagalbos plano peržiūros metu nustačius, kad situacijai nesikeičiant kyla pavojus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, gali būti nustatomas antrasis grėsmės vaikui lygis ir atliekami šio įstatymo 40 straipsnyje nustatyti veiksmai.

6. Atvejo vadybos metu atliekant pagalbos plano peržiūrą ir paaiškęjus, kad vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą pakeitė elgesį, tinkamai rūpinasi vaiko saugumu, auklėjimu ir priežiūra, pagalbos plano peržiūros dalyviai priima sprendimą baigti atvejo vadybą.

40 straipsnis. Veiksmai, nustačius antrąją grėsmės vaikui lygį

1. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, įvertinęs socialinės aplinkos rizikos veiksnius bei rizikos veiksnius, susijusius su vaiko tėvais ar kitais vaiko atstovais pagal įstatymą ir jų santykiais su vaiku, jeigu jie kelia realų pavojų vaiko saugumui, sveikatai ir gyvybei, arba nustatęs, kad vaiko tėvai ar kiti vaiko atstovai pagal įstatymą nesiima reikiamų veiksmų vaiko saugumui užtikrinti ir taip sudaro sąlygas atsirasti grėsmei vaiko sveikatai ar gyvybei, bei nustatęs antrąją grėsmės vaikui lygį, nedelsdamas:

1) paima vaiką iš jam nesaugios aplinkos, prireikus tam pasitelkdamas policijos pareigūnus;

2) socialinės apsaugos ir darbo ministro nustatyta tvarka inicijuoja atvejo vadybininko paskyrimą, jeigu jis nebuvo paskirtas anksčiau, ir kartu su atvejo vadybininku teikia prašymą Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vadovui ar jo įgaliotam asmeniui dėl mobiliosios komandos sudarymo. Mobilųjų komandų sudarymo, specialistų atrankos ir jų darbo tvarkos aprašą tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras.

2. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, paėmęs vaiką iš jam nesaugios aplinkos, šio įstatymo 42 straipsnio 2 dalyje nustatyta tvarka ne vėliau kaip per 3 darbo dienas Civilinio kodekso 3.254¹ straipsnyje nustatyta tvarka kreipiasi į teismą dėl leidimo paimiti vaiką iš jo tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą bei Civilinio kodekso ir šio įstatymo nustatyta tvarka inicijuoja laikinosios globos (rūpybos) vaikui nustatymo organizavimą.

3. Įsiteisėjus teismo nutarčiai atsisakyti išduoti leidimą paimiti vaiką iš jo tėvų ar kitų vaiko atstovų pagal įstatymą, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius nedelsdamas organizuoja vaiko grąžinimą jo tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą, taip pat šio įstatymo 39 straipsnyje nustatyta tvarka inicijuoja pagalbos šeimai teikimą.

4. Gavęs šio straipsnio 1 dalies 2 punkte nurodytą prašymą, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vadovas ar jo įgaliotas asmuo per vieną darbo dieną sudaro mobiliąją komandą, kuri per vieną darbo dieną pradeda intensyvų darbą su vaiku, jo tėvais ar kitais vaiko atstovais pagal įstatymą ir per 14 dienų nuo vaiko paėmimo iš jam nesaugios aplinkos dienos:

1) atlieka intensyvią mobiliosios komandos darbą su šeima, bendradarbiaudama su atvejo vadybininku;

2) kartu su atvejo vadybininku įvertina šeimos poreikius dėl pagalbos ir socialinės rizikos lygį šeimoje;

3) teikia intensyvią konsultacinę ir kitokią pagalbą šeimai, siekdama būtinos šeimos narių elgesio korekcijos ir saugios gyvenamosios aplinkos vaikui sudarymo;

4) pateikia rekomendacijas atvejo vadybininkui dėl tolesnio darbo su šeima organizavimo.

5. Mobiliajai komandai baigus intensyvią darbą su šeima ir paaiškėjus, kad:

1) tėvai pakeitė savo netinkamą elgesį su vaiku ir dėl to negresia pavojus jo saugumui, sveikatai ar gyvybei ir nelieka socialinės rizikos veiksnių, vaikas nedelsiant grąžinamas tėvams, o savivaldybė užtikrina šeimos stebėseną – ne ilgiau kaip 3 mėnesius vykdo šeimos lankomąją priežiūrą;

2) tėvai stengiasi keisti arba pakeitė savo netinkamą elgesį su vaiku ir dėl to negresia pavojus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, tačiau išlieka socialinės rizikos veiksniai, taikoma atvejo vadyba pagal šio įstatymo 39 straipsnio nuostatas dėl pirmojo grėsmės vaikui lygio ir sprendžiamas klausimas dėl vaiko grąžinimo tėvams;

3) tėvai nesistengia keisti savo netinkamo elgesio su vaiku ir išlieka pavojus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, atvejo vadybininkui pateikiamos rekomendacijos dėl tolesnio darbo su šeima organizavimo, o atvejo vadybininkas vykdo atvejo vadybą, sudaro pagalbos planą ir atlieka kitas funkcijas šio įstatymo 41 straipsnyje nustatyta tvarka.

6. Atvejo vadybos metu atliekant pagalbos plano peržiūrą ir paaiškėjus, kad, atlikus intensyvią mobiliosios komandos darbą su šeima ir pritaikius pagalbos plane nustatytas priemonės, per 60 dienų vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą nedėjo pastangų ir nepakeitė savo elgesio, toliau vengia atlikti savo pareigas, auklėti vaikus, piktnaudžiauja tėvų valdžia arba nesirūpina vaikais, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius Civilinio kodekso nustatyta tvarka kreipiasi į teismą dėl laikino ar neterminuoto tėvų valdžios apribojimo, vaiko nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo ir išlaikymo vaikui priteisimo. Tokiu atveju vaiko laikinoji globa (rūpyba) tęsiama, kol teismas priims sprendimą dėl laikino ar neterminuoto tėvų valdžios apribojimo, nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo ir išlaikymo vaikui priteisimo. Teismui atmetus ieškinį dėl laikino ar neterminuoto tėvų valdžios apribojimo ir nuolatinės globos (rūpybos) nustatymo, laikinoji globa (rūpyba) tęsiama Civilinio kodekso ir šio įstatymo nustatyta tvarka.

7. Atvejo vadybos metu atliekant pagalbos plano peržiūrą ir paaiškėjus, kad vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą pradeda keisti savo elgesį ir rūpintis vaiko saugumu, auklėjimu ir

priežiūra, tačiau išlieka pirmajam grėsmės vaikui lygiui priskirtini rizikos veiksniai, turi būti nagrinėjamas klausimas dėl vaiko grąžinimo jo tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą, koreguojamas pagalbos planas ir atliekami kiti šio įstatymo 39 straipsnio 4 ir 6 dalyse numatyti veiksmai.

41 straipsnis. Atvejo vadybininkas ir jo sudaromas pagalbos planas

1. Atvejo vadybininku skiriamas fizinis asmuo, įgijęs universitetinį socialinio darbo ar socialinės pedagogikos (bakalauro, magistro) kvalifikacinį laipsnį, turintis ne mažesnę kaip vienu metų darbo su šeima ar vaikais ar savanorystės patirtį ir atitinkantis kituose teisės aktuose jam nustatytus reikalavimus.

2. Atvejo vadybininkas įvertina vaiko ir šeimos poreikius bei jos aplinką, telkia bendruomenės narius ir specialistus reikalingai pagalbai teikti bei koordinuoja pagalbos vaikui ir šeimai procesą. Atvejo vadybininkas padeda rasti geriausią šeimos problemų sprendimo būdą, sudaro sąlygas šeimai spręsti problemas, nuolat stebi ir koreguoja intensyvaus prevencinio ir socialinio darbo procesus.

3. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai ar jos įgaliotam teritoriniam skyriui nustačius pirmąją grėsmės vaikui lygį, atvejo vadybininkas per 7 darbo dienas nuo jo paskyrimo:

1) atlieka šeimos poreikių pagalbai ir socialinės rizikos lygio šeimoje įvertinimą, pareikalaudamas iš švietimo, socialines paslaugas teikiančių įstaigų, teisėsaugos institucijų, vietos bendruomenės ir nevyriausybinių organizacijų turimos informacijos apie vaiką, jo šeimą ar kitus svarbius vaikui asmenis. Ši informacija atvejo vadybininkui teikiama neatlygintinai;

2) kai yra tarnybinis būtinumas, vaiko atvejo vadybininkas turi teisę neatlygintinai gauti išvadą iš sveikatos priežiūros įstaigos, kurioje yra priregistruotas vaikas, dėl vaikui suteiktų ir reikalingų suteikti sveikatos priežiūros paslaugų ar išvadą dėl vaiko atstovų pagal įstatymą sveikatos būklės iš sveikatos priežiūros įstaigos, kurioje jie yra priregistruoti, asmens sveikatos priežiūros įstaigos darbuotojams nurodant, ar jų sveikatos būklė leidžia pasirūpinti vaiku;

3) inicijuoja pagalbos plano sudarymą kartu su specialistais, kurie dalyvauja vaiko atvejo vadyboje, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos ar jos įgalioto teritorinio skyriaus atstovu ar kitais šio įstatymo 39 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodytais subjektais.

4. Pagalbos planą, pasitelkiant vaiko tėvus ar kitus jo atstovus pagal įstatymą, sudaro atvejo vadyboje dalyvaujantys specialistai ne ilgesniam kaip 12 mėnesių laikotarpiui. Atvejo vadybininkas koordinuoja ir užtikrina pagalbos plano įgyvendinimą. Pagalbos plane nustatytų institucijų specialistai privalo dalyvauti įgyvendinant pagalbos plane nurodytus veiksmus ir priemones.

5. Teikiamų paslaugų trukmę nustato atvejo vadybininkas, atsižvelgdamas į atvejo vadybos procese dalyvaujančių specialistų rekomendacijas.

6. Atvejo vadybininkas:

1) nusiunčia vaiko atstovus pagal įstatymą gauti paslaugų ir koordinuoja jų teikimą, prireikus suteikia vaiko tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą informaciją apie galimybes dalyvauti pozityviosios tėvystės įgūdžių ugdymo, vaiko apsaugos nuo smurto užtikrinimo mokymuose, pagal poreikį nukreipia vaiko tėvus ar jo atstovus pagal įstatymą gauti taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) paslaugas ir informaciją apie kitas šeimai reikalingas paslaugas;

2) pagal poreikį nusiunčia vaiko tėvus ar kitus jo atstovus pagal įstatymą gauti valstybės garantuojamą teisinę pagalbą;

3) organizuoja atvejo nagrinėjimo posėdžius, kuriuose derinami veiksmai, pagal poreikį keičiamas pagalbos planas;

4) užbaigia atvejo vadybos procesą, jeigu atlikęs vaiko ir šeimos situacijos įvertinimą nustato, kad šeima pajėgi savarankiškai užtikrinti vaiko teises ir teisėtus interesus;

5) nustatęs, kad pagalbos plane nustatytos priemonės ir teiktos paslaugos per 12 mėnesių nepadėjo vaiko atstovams pagal įstatymą ir kartu su vaiku gyvenantiems asmenims pakeisti elgesio su vaiku, jie neužtikrina vaiko teisių arba pažeidžia jas ir dėl to yra realus pavojus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, atvejo vadybininkas kreipiasi į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybą ar jos įgaliotą teritorinį skyrių ir teikia jai (jam) siūlymą dėl vaiko paėmimo iš jam nesaugios aplinkos bei globos (rūpybos) vaikui nustatymo. Šiame punkte nurodytas 12 mėnesių terminas gali būti trumpesnis, jeigu jo pakanka atitinkamoms išvadoms padaryti.

7. Vaiko tėvai ar kiti jo atstovai pagal įstatymą turi teisę kreiptis į Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vadovą dėl grėsmės vaikui lygio nustatymo pagrįstumo ar į savo gyvenamosios vietos savivaldybės administracijos direktorių dėl pagalbos plano sudarymo pagrįstumo.

PENKTASIS SKIRSNIS

TEISMO LEIDIMAS IR VAIKO LAIKINAS APGYVENDINIMAS

42 straipsnis. Kreipimasis į teismą dėl leidimo paimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą

1. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius, gavęs atvejo vadybininko siūlymą paimti vaiką iš jam nesaugios aplinkos ir įvertinęs jo

pagrįstumą arba savarankiškai nustatęs, kad toje aplinkoje iškilo pavojus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei:

1) šio įstatymo 36 straipsnio 5 dalyje nustatyta tvarka paima vaiką iš jam nesaugios aplinkos;

2) ne vėliau kaip per 3 darbo dienas Civilinio kodekso 3.254¹ straipsnyje nustatyta tvarka kreipiasi į teismą dėl leidimo paaimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą išdavimo.

2. Prašymas dėl leidimo paaimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą nagrinėjamas Civilinio proceso kodekso XXXIX skyriuje nustatyta tvarka.

3. Per 3 darbo dienas nuo teismo leidimo paaimti vaiką iš tėvų, kitų jo atstovų pagal įstatymą išdavimo Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius teikia savivaldybės administracijos direktoriui nurodymą nustatyti vaikui laikinąją globą (rūpybą) ir paskirti konkretų laikinąjį globėją (rūpintoją).

4. Įsiteisėjus teismo nutarčiai atsisakyti išduoti leidimą paaimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius šio įstatymo 40 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka organizuoja vaiko grąžinimą vaiko tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą ir, bendradarbiaudamas su atvejo vadybininku, organizuoja pagalbos plano peržiūrą, kurios metu patikslinamos įgyvendinamos pagalbos plane nustatytos priemonės ir vaikui bei jo atstovams pagal įstatymą teikiamos paslaugos.

5. Nustačius, kad patikslintos pagalbos plano priemonės ir teiktos paslaugos nepadėjo vaiko tėvams ar kitiems jo atstovams pagal įstatymą pasiekti teigiamų pokyčių, jie toliau piktnaudžiauja tėvų valdžia, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius:

1) pakartotinai kreipiasi į teismą dėl leidimo paaimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą išdavimo;

2) jeigu kyla pavojus vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei, skubiai paima vaiką iš jam nesaugios aplinkos ir kreipiasi į teismą dėl leidimo paaimti vaiką iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą;

3) gavęs teismo leidimą šios dalies 1 ir 2 punktuose nustatytais atvejais, organizuoja vaiko laikinosios globos (rūpybos) nustatymą.

43 straipsnis. Vaiko laikinas apgyvendinimas

1. Jeigu šio įstatymo 36 straipsnio 5 dalyje nustatytais pagrindais vaikas, paaimtas iš jam nesaugios aplinkos, negali būti grąžintas tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą, jis

laikinais apgyvendinamas saugioje aplinkoje Civilinio kodekso 3.264 straipsnio 5 dalyje nustatyta prioriteto tvarka.

2. Vaikas šio straipsnio 1 dalyje nustatyta tvarka gali būti laikinai apgyvendinamas Civilinio kodekso 3.264 straipsnio 5 dalyje nustatyta prioriteto tvarka pas Civilinio kodekso 3.264 straipsnio 5 dalies 4–7 punktuose nurodytus asmenis, jeigu jie įtraukti į savivaldybės vykdomosios institucijos patvirtintą sąrašą šeimų, šeimynų ar institucijų, galinčių priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu, arba nukreipiamas į sveikatos priežiūros įstaigą, jeigu reikia ištirti vaiko sveikatos būklę ar suteikti jam sveikatos priežiūros paslaugas.

3. Vaikų globos (rūpybos) institucijose vaikai apgyvendinami Civilinio kodekso 3.261 straipsnyje nustatytais atvejais.

VI SKYRIUS

TEISĘ PAŽEIDUSIŲ VAIKŲ TEISIŲ UŽTIKRINIMO YPATUMAI

44 straipsnis. Bendrosios nuostatos

1. Taikant ir vykdamas teisinės atsakomybės priemones teisę pažeidusiems vaikams, siekiama šių vaikų gerovės, skiriamos minimalios, jų poreikius labiausiai atitinkančios ir kuo naudingesnės teisę pažeidusiam vaikui poveikio priemonės.

2. Teisę pažeidusiems vaikams taikomų poveikio priemonių paskirtis – pozityvios socialinės brandos siekis, aktyviai dalyvaujant tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą, pasitelkiant bendruomenės ir nevyriausybinės organizacijas.

3. Teisę pažeidę vaikai, atsižvelgiant į jų brandą, skatinami prisiimti asmeninę atsakomybę už savo elgesį, taikant jiems atkuriamojo teisingumo priemones.

4. Procesinius veiksmus dėl teisę pažeidusių vaikų atlieka, pažeidimus tiria ir nagrinėja, teisinės atsakomybės priemones taiko asmenys, turintys darbui su vaikais tinkamų gebėjimų, specialių žinių apie vaikų neteisėto elgesio ypatumus, išmanantys vaikų socialinės ir psichologinės brandos procesus, vaikams taikomų poveikio priemonių įtaką ir veiksmingumą.

45 straipsnis. Pagalba teisę pažeidusiam vaikui

1. Su teisę pažeidusiu vaiku visose teisinės atsakomybės taikymo proceso stadijose elgiamasi atidžiai, rūpestingai, sąžiningai ir pagarbiai, įvertinant jo amžių ir brandos lygį, ypatingą dėmesį skiriant vaiko poreikių įvertinimui, jo teisių ir teisėtų interesų apsaugai.

2. Procesiniai veiksmai dėl teisę pažeidusio vaiko atliekami vaikui draugiškoje fizinėje aplinkoje, atitinkančioje vaiko interesus, nustatytus šio įstatymo 2 straipsnio 12 dalyje.

3. Atliekant baudžiamojo proceso veiksmus dėl teisę pažeidusio vaiko, užtikrinamas psichologinės, socialinės ir kitos vaikui reikalingos pagalbos prieinamumas, nuoseklumas ir tęstinumas viso baudžiamojo proceso metu.

4. Vaikui, įtariamam, kaltinamam ar teisiamam už neatsargų arba tyčinį nesunkų ar apysunkį nusikaltimą, bet kurioje baudžiamojo proceso stadijoje gali būti taikomos alternatyvios konflikto sprendimo priemonės, skatinant vaiką ieškoti būdų taikiam susitarimui su nukentėjusiuoju.

46 straipsnis. Pagalba vaikui, kuriam paskirta su laisvės atėmimu susijusi poveikio priemonė

1. Bet kokia su laisvės atėmimu susijusi poveikio priemonė (suėmimas, laisvės atėmimo, arešto bausmė, auklėjamojo poveikio priemonė – atidavimas į specialią auklėjimo įstaigą, vidutinės priežiūros priemonė) teisę pažeidusiam vaikui taikoma tik išimtiniais atvejais ir įmanomą trumpiausią laikotarpį.

2. Paskyrus teisę pažeidusiam vaikui su laisvės atėmimu susijusią poveikio priemonę, negali būti ribojamos jo teisės, tiesiogiai nesusijusios su laisvės atėmimu. Toks vaikas turi teisę palaikyti ryšius su tėvais ar kitais jo atstovais pagal įstatymą, kitais šeimos nariais ir giminaičiais, susirašinėdamas ir matydamasis su jais, išskyrus įstatymų numatytus atvejus, kai tai gali pažeisti vaiko teises ir (arba) teisėtus interesus, neigiamai paveikti jo resocializaciją. Šios teisės negali būti ribojamos, siekiant nubausti teisę pažeidusį vaiką su laisvės atėmimu susijusios poveikio priemonės vykdymo įstaigoje.

3. Taikant su laisvės atėmimu susijusią poveikio priemonę, vaikas resocializuojamas, rengiamas gyvenimui laisvėje, skatinamas savo tikslų siekti ir poreikius tenkinti teisėtais būdais ir priemonėmis. Rengiant teisę pažeidusio vaiko socialinės integracijos planą, individualiai įvertinami jo emociniai ir fiziniai poreikiai, ryšiai su šeimos nariais ir kitais giminaičiais, mokymosi ar įsidarbinimo ir kitos svarbios aplinkybės ir galimybės, dalyvaujant pačiam vaikui ir bendradarbiaujančių institucijų atstovams įgyvendinant vaiko socialinės integracijos planą.

4. Teisę pažeidusiam vaikui grįžus į bendruomenę iš su laisvės atėmimu susijusios poveikio priemonės taikymo įstaigos, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotas teritorinis skyrius inicijuoja būtinos tokiam vaikui ir jo tėvams ar kitiems atstovams pagal įstatymą paramos ir pagalbos teikimą.

VII SKYRIUS**VAIKO TEISIŲ APSAUGĄ UŽTIKRINANČIOS INSTITUCIJOS****47 straipsnis. Vaiko teisių apsaugą užtikrinančios institucijos**

1. Lietuvos Respublikos Seimas dalyvauja formuojant vaiko teisių apsaugos politiką, priima vaiko teisių apsaugą reglamentuojančius įstatymus ir kitus teisės aktus, vykdo jų įgyvendinimo parlamentinę kontrolę.

2. Vaiko teisių apsaugos kontrolierius įstatymų nustatyta tvarka vykdo vaiko teisių ir jo teisėtų interesų užtikrinimo ir apsaugos priežiūrą ir kontrolę, tiria vaiko teisių ir teisėtų interesų pažeidimo atvejus, siekia gerinti vaiko teisių apsaugos padėtį Lietuvoje.

3. Vyriausybė užtikrina vaiko teisių apsaugos politikos įgyvendinimą, koordinuoja ministerijų ir Vyriausybės įstaigų veiklą įgyvendinant vaiko teisių apsaugą reglamentuojančius įstatymus ir kitus teisės aktus.

4. Kitos vaiko teisių apsaugą užtikrinančios institucijos:

1) Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija (toliau – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija), kitos ministerijos;

2) Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba;

3) Lietuvos Respublikos prokuratūra (toliau – prokuratūra);

4) Policijos departamentas prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos (toliau – Policijos departamentas);

5) Tarpžinybinė vaiko gerovės taryba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės;

6) savivaldybių institucijos ir įstaigos.

5. Šio straipsnio 1–4 dalyse nurodytos institucijos, užtikrindamos vaiko teisių apsaugą, privalo tarpusavyje bendradarbiauti.

6. Nevyriausybinių organizacijų dalyvauja užtikrinant vaiko teises ir teikiant jiems paslaugas.

7. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos skatina ir remia nevyriausybinių organizacijų, įskaitant tradicines Lietuvos religines bendruomenes ir bendrijas, veiklą vaiko teisių apsaugos srityje.

48 straipsnis. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kompetencija vaiko teisių apsaugos srityje

1. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija dalyvauja formuojant vaiko teisių apsaugos politiką, atsako už ją ir koordinuoja jos įgyvendinimą, formuoja šeimos politiką ir koordinuoja jos įgyvendinimą.

2. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, koordinuodama vaiko teisių apsaugos politikos įgyvendinimą:

- 1) kartu su kitomis valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis užtikrina tinkamą vaiko teisių apsaugą pagal šio įstatymo reikalavimus;
- 2) analizuoja valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų pateiktą informaciją vaiko teisių apsaugos klausimais, vertina vaiko teisių apsaugos būklę šalyje;
- 3) rengia ir teikia Vyriausybei teisės aktų projektus, duoda pavedimus Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai dėl vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo užtikrinimo, pasiūlymus savivaldybių institucijoms dėl tinkamo vaiko teisių apsaugos užtikrinimo;
- 4) finansuoja šeimoms stiprinti, vaiko gerovei užtikrinti skirtas programas;
- 5) bendradarbiauja su prokuratūra, Policijos departamentu ir kitomis institucijomis vaiko teisių apsaugos užtikrinimo klausimais.

49 straipsnis. Kitų ministerijų kompetencija vaiko teisių apsaugos srityje

1. Ministerijos pagal joms priskirtą kompetenciją ir ministrams pavestas valdymo sritis užtikrina tinkamą vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsaugą, kartu su savivaldybių institucijomis rūpinasi atitinkamų paslaugų vaikams prieinamumu, teikia siūlymus Vyriausybei, kitoms suinteresuotoms institucijoms dėl teisės aktų pagal ministerijoms priskirtą kompetenciją tobulinimo.

2. Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija dalyvauja formuojant vaiko teisių apsaugos politiką pagal ministerijos reguliavimo sritį:

- 1) pagal kompetenciją teikia išvadas dėl įstatymų projektų atitikties vaiko teisėms ir laisvėms;
- 2) įgyvendina priemones, užtikrinančias valstybės garantuojamos teisinės pagalbos teikimą vaikams;
- 3) užtikrina vaiko teisių apsaugą jos valdymo sričiai priskirtose institucijose ir įstaigose;
- 4) kartu su Nacionaline teismų administracija, Teisėjų taryba, Lietuvos Respublikos generaline prokuratūra, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija (toliau – Vidaus reikalų ministerija) organizuoja bendrus ir specializuotus teisėjų, prokurorų, policijos pareigūnų, dirbančių prevencijos ir pagalbos šeimai ir joje augančiam vaikui srityje, mokymus ir kvalifikacijos tobulinimo kursus.

3. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija dalyvauja įgyvendinant vaiko teisių apsaugos politiką valstybinės švietimo politikos srityje:

- 1) užtikrina formaliojo ir neformaliojo švietimo, švietimo pagalbos prieinamumą ir švietimo kokybę;

2) įstatymų nustatyta tvarka įgyvendina švietimo priemones, kuriomis siekiama apginti vaiką nuo vaiko teisių pažeidimų, rengia rekomendacijas dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose;

3) koordinuoja švietimo pagalbos teikimą mokiniui, mokytojui, šeimai, mokyklai;

4) tvirtina vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių ar auklėjamojo poveikio priemonės įgyvendinimo savivaldybėje organizavimo, koordinavimo ir kontrolės rekomendacijas;

5) kaupia, sistemina ir analizuoja duomenis, vadovaudamasi švietimo ir mokslo ministro patvirtintais valstybės švietimo stebėsenos rodikliais ir jo nustatyta tvarka.

4. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija formuoja vaiko teisių apsaugos politiką sveikatos priežiūros srityje ir ją įgyvendina šiais būdais:

1) garantuoja sveikatos priežiūros paslaugų vaikams prieinamumą ir tinkamumą;

2) užtikrina, kad jos valdymo sričiai pavestos institucijos ir įstaigos įgyvendintų vaiko teisių apsaugą vykdydamos sveikatinimo veiklą;

3) rengia ir vykdo su vaikų sveikatos būklės gerinimu susijusias programas;

4) kaupia, sistemina ir analizuoja informaciją vaikų sveikatos klausimais;

5) sudaro teisinės prielaidas sveikatos priežiūros įstaigų medikams turėti pareigą nusiųsti tėvus ar kitus vaiko atstovus pagal įstatymą į konkrečioje savivaldybės teritorijoje socialines paslaugas šeimoms teikiančią įstaigą dėl galimybės šeimai gauti reikalingas paslaugas ar kitokią pagalbą.

5. Vidaus reikalų ministerija dalyvauja formuojant vaiko teisių apsaugos politiką ministerijos reguliavimo srityje:

1) kaupia, sistemina ir analizuoja informaciją apie vaikų ir jų atžvilgiu padarytas nusikalstamas veikas, nusižengimus, kitais ministerijos kompetencijai priskirtais vaiko teisių apsaugos klausimais;

2) pagal kompetenciją rengia ir įgyvendina programas vaikų nusikalstamumo, smurto prieš vaikus, prekybos vaikais ir kitais vaiko teisių pažeidimų prevencijos klausimais;

3) užtikrina, kad Policijos departamento generalinis komisaras sudarytų teisinės ir administracinės prielaidas policijos pareigūnams, pagal savo kompetenciją vykdančioms vaiko teisių apsaugą, turėti specialiųjų žinių, reikalingų darbui su vaikais;

4) vykdo prevenciją nepilnamečių pažeidimų užkardymo srityje;

5) sudaro teisinės ir administracinės prielaidas, kad kilus pavojui vaiko saugumui, sveikatai ar gyvybei būtų užtikrintas teritorinių policijos padalinių bendradarbiavimas su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotu teritoriniu skyriumi dėl

skubaus vaiko paėmimo iš jo tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą arba kitos vaikui nesaugios neutralios aplinkos.

6. Prokuratūra, vykdydama Lietuvos Respublikos prokuratūros įstatyme nustatytas funkcijas, susijusias su baudžiamuoju persekiojimu ir viešojo intereso gynimu, atlieka ikiteisminius tyrimus ir jiems vadovauja. Valstybinį kaltinimą baudžiamosiose bylose palaiko ir viešąjį interesą gina prokurorai, turintys specialiųjų žinių, reikalingų darbui su vaikais.

50 straipsnis. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos kompetencija vaiko teisių apsaugos srityje

1. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba, įgyvendindama vaiko teisių apsaugos politiką savivaldybių teritorijose bei dalyvaudama formuojant valstybės politiką vaiko teisių apsaugos srityje, pati ar per struktūrinius padalinius:

1) atlieka tarptautinės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo organizavimo centrinės institucijos funkcijas Lietuvos Respublikoje;

2) gina ir užtikrina vaiko teises ir atstovauja vaiko teisėms ir teisėtiems interesams savivaldybių teritorijose visą parą;

3) teikia socialinės apsaugos ir darbo ministrui siūlymus dėl vaiko teisių apsaugos teisinio reguliavimo tobulinimo, rengia teisės aktus pagal savo kompetenciją;

4) teikia socialinės apsaugos ir darbo ministrui tvirtinti įgaliotų tarnautojų sudėtį. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos įgaliotų teritorinių skyrių tarnautojų, priimtų į pareigas šiam įstatymui įsigaliojus, kvalifikacinius reikalavimus nustato ir tvirtina socialinės apsaugos ir darbo ministras;

5) bendradarbiauja su kitomis šiame įstatyme nustatytomis ministerijomis bei kitomis valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis vaiko teisių apsaugos politikos koordinavimo ir įgyvendinimo klausimais;

6) organizuoja visuomenės švietimą vaiko teisių apsaugos klausimais;

7) valdo ir disponuoja informacija apie vaiko teisių apsaugos būklę;

8) tvarko ir užtikrina vaikų, kuriems reikalingos ir taikomos vaiko teisių apsaugos priemonės, apskaitą, per savo struktūrinius padalinius – įgaliotus teritorinius skyrius organizuoja vaiko globos (rūpybos) savivaldybėse nustatymą;

9) renka informaciją apie vaiko teisių apsaugos būklę savivaldybėse ir teikia metodinę pagalbą ir siūlymus savivaldybių administracijoms dėl vaiko teisių apsaugos įgyvendinimo tobulinimo;

10) koordinuoja mobiliųjų komandų darbą dėl pagalbos šeimai suteikimo;

11) užtikrindama visų savivaldybių teritorijose gyvenančių vaikų teisių ir teisėtų interesų apsaugą, galimo vaiko teisių pažeidimo atveju vertina vaiko situaciją, inicijuoja atvejo nagrinėjimą, priima sprendimus dėl individualių vaiko teisių apsaugos atvejų;

12) organizuoja vaiko globą (rūpybą) ir įvaikinimą, koordinuoja globos (rūpybos) priežiūrą;

13) sudaro mobiliąsias komandas intensyviai pagalbai šeimai teikti;

14) Civiliniame kodekse nustatytais atvejais ir tvarka gina vaiko teises ir teisėtus interesus teisme, dalyvauja teismo posėdžiuose ir pateikia teismui išvadą, atstovauja vaiko interesams;

15) teisės aktų nustatyta tvarka dalyvauja neturtinio pobūdžio teismo sprendimų, priimtų dėl vaiko, vykdymo procese;

16) Baudžiamojo proceso kodekse nustatytais atvejais ir tvarka atstovauja vaiko interesams ikiteisminio tyrimo ir (ar) baudžiamosios bylos nagrinėjimo teisme metu;

17) bendradarbiauja su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei nevyriausybinėmis organizacijomis vaiko teisių apsaugos užtikrinimo klausimais;

18) vykdo kitas šiame įstatyme ir kituose jos (jų) veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose nustatytas funkcijas.

2. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgalioti teritoriniai skyriai turi šias teises ir pareigas:

1) asmens duomenis, įskaitant ir ypatingus asmens duomenis, susijusius su teistumu ir sveikatos būkle, tvarkyti vadovaujantis Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymu ir neatlygintinai gauti iš valstybės, savivaldybių institucijų ir įstaigų bei nevyriausybinių organizacijų informaciją apie vaiką ir šeimą;

2) neatlygintinai gauti savo funkcijoms vykdyti būtinus valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir įmonių tvarkomus valstybės registrų (kadastrų) ir žinybinių registrų, klasifikatorių, informacinių sistemų ir duomenų rinkmenų duomenis, nepaisant jų pateikimo formos ir būdo, jeigu to reikia vaiko teisėms ir teisėtiems interesams užtikrinti;

3) kai yra tarnybinis būtinumas, neatlygintinai gauti iš sveikatos priežiūros įstaigos (pirminės sveikatos priežiūros įstaigos, kurioje asmuo yra prisirašęs) išvadą dėl vieno iš tėvų (ar abiejų tėvų) sveikatos būklės, ar jų sveikatos būklė leidžia pasirūpinti vaikais;

4) kai yra tarnybinis būtinumas, neatlygintinai gauti iš Informatikos ir ryšių departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registre tvarkomą informaciją apie vaiko tėvų, kitų jo atstovų pagal įstatymą bei kartu su vaiku gyvenančių asmenų duomenis, įskaitant ypatingus asmens duomenis;

5) nustatius, kad savivaldybių institucijos ir įstaigos galimai pažeidė šį įstatymą ir su juo susijusius teisės aktus, informaciją apie tai pateikti atsakingoms institucijoms;

6) kreiptis į savivaldybės administracijos direktorių dėl pagalbos vaikui ir šeimai teikimo tobulinimo.

51 straipsnis. Tarpžinybinė vaiko gerovės taryba

1. Tarpžinybinė vaiko gerovės taryba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Taryba) yra kolegiali institucija, siekianti gerinti valstybės ir savivaldybių institucijų bei įstaigų veiklos koordinavimą, jų bendradarbiavimą su nevyriausybinėmis organizacijomis ir teisės aktų įgyvendinimą vaiko teisių apsaugos srityje.

2. Taryba sudaroma iš ministerijų, kitų valstybės ir savivaldybių institucijų paskirtų atstovų ir nevyriausybinių organizacijų deleguotų atstovų.

3. Tarybos sudarymo tvarką nustato ir Tarybos veiklos nuostatus tvirtina Vyriausybė.

4. Taryba:

1) analizuoja vaiko teisių apsaugos padėtį ir teikia pasiūlymus Vyriausybei, ministrams pagal jiems pavestas valdymo sritis, savivaldybių institucijoms ir įstaigoms dėl formuojamos praktikos įgyvendinant vaiko teisių apsaugos politikos priemones, dėl įstatymų ir kitų teisės aktų projektų, reglamentuojančių vaiko teisių bei teisėtų interesų apsaugą, rengimo ar galiojančių teisės aktų pakeitimo;

2) analizuoja, ar įstatymai ir kiti teisės aktai, susiję su vaiko teisių apsauga, neprieštarauja vaiko teisėms ir laisvėms;

3) vykdo kitas Tarybos veiklos nuostatuose numatytas funkcijas.

52 straipsnis. Savivaldybės institucijų ir įstaigų įgaliojimai vaiko teisių apsaugos srityje

1. Savivaldybės institucijos ir įstaigos turi šiuos įgaliojimus vaiko teisių apsaugos srityje:

1) organizuoja ir finansuoja socialinių, sveikatos priežiūros, švietimo, taikinamojo tarpininkavimo (mediacijos) ir kitų reikalingų paslaugų vaikui ir šeimai prieinamumą ir kompleksiskumą, teikdamos prioritetą paslaugų teikimui bendruomenėje;

2) analizuoja vaiko gerovės būklę savivaldybėje, planuoja ir užtikrina vaiko teisių apsaugos priemonių įgyvendinimą;

3) dalyvauja įgyvendinant valstybinės vaiko teisių apsaugos funkcijas ir bendradarbiauja su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba ar jos įgaliotais teritoriniais skyriais, kitomis valstybės ir kitų savivaldybių institucijomis bei įstaigomis, nevyriausybėmis organizacijomis vaiko teisių apsaugos srityje;

4) užtikrina vaikui ir šeimai pirminę informacinę, konsultacinę pagalbą, organizuoja socialinių paslaugų ir kitos pagalbos teikimą šeimai, užtikrina, kad socialinių paslaugų įstaigų ar kitų įstaigų, kurioms savivaldybė suteikė įgaliojimus teikti socialines paslaugas šeimai tam tikroje savivaldybės teritorijoje ar jos dalyje, vadovai laiku paskirtų atvejo vadybininkus ir pagal poreikį – kitus atvejo vadybos specialistus, rūpinasi pagalbos planuose nustatytų priemonių ir paslaugų suteikimu;

5) užtikrina koordinuotai teikiamų paslaugų šeimoms, kuriose auga vaikai, turintys specialiųjų poreikių, vengiantys lankyti mokyklą, darantys teisės pažeidimus, tinkamą organizavimą. Organizuoja, koordinuoja ir kontroliuoja, kaip vykdomos vaiko minimalios priežiūros priemonės savivaldybėje. Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius atsiskaito savivaldybės administracijai už vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių ar auklėjamojo poveikio priemonės įgyvendinimą, jų vykdymo eigą ir rezultatus;

6) skatina ir remia bendruomenių ir nevyriausybinų organizacijų veiklą vaiko teisių apsaugos srityje;

7) įpareigoja seniūnus rūpintis vaiko teisių apsauga seniūnijoje ir skatinti tėvus tinkamai rūpintis vaikų saugumu, priežiūra ir auklėjimu;

8) telkia bendram darbui su vaiku ir šeima vietos bendruomenių tarybas, šeimų tarybas, švietimo tarybas, bendruomenines vaiko teisių apsaugos tarybas, neformalius šeimų judėjimus, aktyvius bendruomenių narius ir savivaldybėje veikiančias nevyriausybines organizacijas, dirbančias vaiko gerovės srityje;

9) organizuoja ikimokyklinį, priešmokyklinį, bendrąjį ugdymą, profesinį mokymą ir profesinį orientavimą, vaikų neformalųjį švietimą, nustato neformaliojo vaikų švietimo programų vykdymą per mokinių atostogas;

10) organizuoja ir tvarko savivaldybės teritorijoje gyvenančių vaikų apskaitą; užtikrina, kad visi vaikai mokytųsi pagal privalomojo švietimo programas;

11) organizuoja ir koordinuoja švietimo pagalbos mokiniui, mokytojui, šeimai, mokyklai teikimą, vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros priemonių vykdymą;

12) užtikrina vaikų, turinčių specialiųjų ugdymo (ugdymosi) poreikių, teisių įgyvendinimą;

13) sudaro ir tvirtina budinčių globotojų, globėjų (rūpintojų) šeimų, šeimynų ir vaikų socialinės globos institucijų, sutinkančių priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu, sąrašą;

14) užtikrina paslaugų teikimo organizavimą asmenims, siekiantiems globoti (rūpintis) ar įvaikinti vaiką, taip pat globojantiems (rūpinantiems) ar įvaikinusiems vaiką.

2. Savivaldybės administracijos direktorius įsakymu kiekvienais metais tvirtina savivaldybės socialinių paslaugų įstaigose ar kitose įstaigose, kurioms savivaldybė suteikė įgaliojimus teikti socialines paslaugas ir kitokią pagalbą šeimai tam tikroje savivaldybės teritorijoje, socialinių darbuotojų, galinčių teikti atvejo vadybininko paslaugas konkrečioje savivaldybės teritorijoje, sąrašą. Į šį sąrašą gali būti įtraukti socialiniai darbuotojai, kurie atitinka šio įstatymo 2 straipsnio 3 dalyje ir 41 straipsnio 1 dalyje nurodytus reikalavimus.

53 straipsnis. Nevyriausybinių organizacijų kompetencija vaiko teisių apsaugos srityje

1. Nevyriausybinės organizacijos, bendradarbiaudamos su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, gali:

1) teikti siūlymus valstybės ir savivaldybių institucijoms dėl vaiko teisių apsaugos užtikrinimo ir įgyvendinimo tobulinimo;

2) teikti Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai ar jos įgaliotam teritoriniam skyriui turimą informaciją apie vaiką ir šeimą vaiko teisių apsaugos užtikrinimo tikslais;

3) dalyvauti nagrinėjant vaiko atvejį, jeigu teikia paslaugas vaikui ar šeimai, arba šeimos narių prašymu;

4) užtikrinti paslaugų vaikui ir šeimai organizavimą ir teikimą atitinkamoje savivaldybėje ar jos teritorijos dalyje, kuri jai priskiriama savivaldybės, jeigu atitinka teisės aktų nustatytus socialinių paslaugų teikėjams keliamus reikalavimus;

5) steigti vaikų dienos centrus, šeimos centrus, kurie teikia pagalbą vaikui ir (arba) šeimai;

6) padėti šeimai ugdyti specialiųjų poreikių turinčius vaikus, vaikus su negalia, socialinę riziką patiriančius vaikus, teisę pažeidusius vaikus; teikti pagalbą vaikams, nukentėjusiems nuo nusikaltimų.

2. Valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, teikdamos vaiko atstovams pagal įstatymą pagalbos priemones ir paslaugas, bendradarbiauja su nevyriausybinėmis organizacijomis, laikydamosi šio įstatymo ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių vaiko teisių apsaugą, reikalavimų.

ĮGYVENDINAMAS EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS AKTAS

2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/93/ES dėl kovos su seksualine prievarta prieš vaikus, jų seksualiniu išnaudojimu ir vaikų pornografija, kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2004/68/TVR (OL 2011 L 335, p. 1).“

2 straipsnis. Įstatymo įsigaliojimas ir įgyvendinimas

1. Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 4 dalį, įsigalioja 2018 m. liepos 1 d.

2. Šio įstatymo įsigaliojimo dieną:

1) asmenys, įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu pripažinti kaltais už nusikalstamas veikas, nurodytas šio įstatymo 1 straipsnyje išdėstyto Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo (toliau – Įstatymas) 30 straipsnio 1 dalyje, dirbantys Įstatymo 30 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytus darbus ar užsiimantys savanoriška veikla, privalo nedelsdami nutraukti darbo sutartį ar vykdomą savanorišką veiklą;

2) darbdavys ar savanoriškos veiklos organizatorius turi pareikalauti iš asmenų, dirbančių Įstatymo 30 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytus darbus ar užsiimančių savanoriška veikla, pristatyti darbdaviui ar savanoriškos veiklos organizatoriui pažymą dėl Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų apie fizinį asmenį. Asmeniui nepristačius pažymos per darbdavio nustatytą terminą, jis nušalinamas nuo darbo ar savanoriškos veiklos vykdymo. Jeigu asmuo nepateikia pažymos per vieną mėnesį nuo nušalinimo nuo darbo ar savanoriškos veiklos dienos, su juo sudaryta darbo sutartis ar savanoriška veikla nutraukiama;

3) paslaugų, įtrauktų į Įstatymo 30 straipsnio 4 dalyje nurodytą sąrašą ir teikiamų vaikui šio įstatymo įsigaliojimo dieną, gavėjas turi teisę paslaugų teikėjo paprašyti pateikti pažymą dėl Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų apie fizinį asmenį, o paslaugų teikėjas privalo ją pateikti;

4) asmenims, dirbantiems Įstatymo 30 straipsnio 1 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytus darbus, taip pat užsiimantiems Įstatymo 30 straipsnio 1 dalies 3 punkte nurodyta veikla, nuo 2016 m. sausio 1 d. iki 2018 m. birželio 30 d. pateikusiems šio straipsnio 2 ir 3 dalyse reikalaujamas pažymas dėl Įtariamųjų, kaltinamųjų ir nuteistųjų registro duomenų apie fizinį asmenį, jų pakartotinai teikti nereikia.

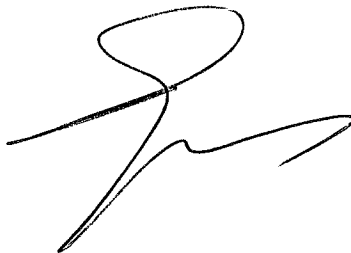
3. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija iki 2018 m. birželio 30 d. organizuoja valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) funkcijų, kurias atlieka

savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyriai, perdavimą Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir priima su tuo susijusius teisės aktus.

4. Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki 2018 m. birželio 30 d. priima šio įstatymo įgyvendinamuosius teisės aktus.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

Respublikos Prezidentė

Dalia Grybauskaitė